1841. No. 56.

LEEUWARDER COURANT.

DINGSDAG den 13 JULIJ.

PUBLICATIE.

Burgemeester en Wethouders der stad Leeuwarden, eenige voorzieningen willende nemen, ter bevordering van eene goede orde en ter voorkoming van ongeregeldheden, zoo wel gedurende de Kermis als tijdens de komst en het verblijf van HH. MM. den Koning en de Koningin in deze stad, brengen, bij deze, ter kennis van de Ingezetenen de navolgende bepalingen, naar welke een ieder, voor zoo veel hem aangaat, zich zal hebben te gedragen:

1. Aan de Logementhouders en Stalhouders op den Wirdumerdijk, de Koemarkt en het Ruiterskwartier, wordt als staanplaats voor de, bij hen uitspannende, Wagens en andere Rijtuigen, gedurende de Kermis, aangewezen den dijk van het Zaailand van af de voormalige Wirdumerpoort, westwaarts op; onder bepaling dat die zoodanig zullen worden geplaatst, dat eene behoorlijk ruime passagie in den midden open blijft.
2. De Koe- Varken- en Schapenmarkten worden gedurende de beide Vrijdagen in de Kermis en dus die van den 16 en 23 Julij, verplaatst naar den Aarsentuin, alwaar daartoe eenige palen zullen worden geplaatst.
3. Het is verboden om Tafeltjes met Snoeperijen, Kruiwagens met Vruchten en andere Uitstallingen te plaatsen *aan* en *bij* den ingang der stad, waardoor HH. MM. hunne intrede doen en worden de daartoe verleende vergunningen, voor den dag dier intrede ingetrokken.
4. Het bepaalde bij art. 26 van de Stedelijke keur, dd. 18 April 1819, betrekkelijk het opnemen van Straten, wordt, bij gelegenheid van HH. MM. komst en voor den tijd van Hoogstderzelver verblijf alhier, ingetrokken en buiten effect gesteld en alzoo aan de Ingezetenen vergund om, zoo noodig, gaten in de Straten te maken, tot het plaatsen van palen voor versieringen of illuminatie.
5. De Ingezetenen worden gewaarschuwd om, bij de inkomst van HH. MM. en verder wanneer deze zich in het publiek vertoonen, geene Kinderwagens *op* en *in* de Straten, waar de Stoet passeert, te laten rijden.
6. Eindelijk worden de Ingezetenen uitgenoodigd om, bij deze feestelijke gelegenheid, alles wat tot hinder of ontsiering kan strekken van de Straten weg te nemen.

En op dat zulks kome ter kennis van de belanghebbenden, zal deze worden afgekondigd en aangeplakt, alwaar zulks, binnen deze Gemeente, te geschieden gebruikelijk is.

Leeuwarden, den 12 Julij 1841.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,
VAN BOELENS.
Ter ordonnantie van dezelven,
M. S. DE WAL.

PUBLICATIE.

Burgemeester en Wethouders der stad Leeuwarden, brengen, bij deze, ter kennis van de belanghebbenden, dat het afsteken van Voetzoekers of andere Vuurwerken, gelijk ook het schieten met eenig geweer of dergelijke Vuurwapenen, tijdens de komst en het verblijf van de Hooge Vorstelijke personen binnen deze stad, verboden blijft, en dat de overtreders van de deswegens bestaande bepalingen, door de Policie, ten strengsten zullen worden vervolgd en overeenkomstig de wet zullen worden gestraft.

En op dat zulks kome ter kennis van een iegelijk, zal deze worden afgekondigd en aangeplakt, alwaar zulks binnen deze Gemeente te geschieden gebruikelijk is, en tevens bij trommelslag, aan de Ingezetenen worden bekend gemaakt.

Leeuwarden, den 12 Julij 1841.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,
VAN BOELENS.
Ter ordonnantie van dezelven,
M. S. DE WAL.

EGYPTE.

ALEXANDRIE, *den 19 Junij.* De Turksche gezant met den Hattisheriff des Sultans is den 7den hier aangekomen en terstond bij den Onderkoning toegelaten, die zich lang met hem onderhield en zich voornamelijk over de grootheid der hem opgelegde schatting beklaagt. Hij verzocht Nahib-*Effendi* den Divan voor te stellen, dat hij met geene mogelijkheid eene schatting van 40 millioen konde betalen.

Middelerwijl verspreidde zich het gerucht, dat de Onderkoning de hem door den Sultan opgelegde voorwaarden allen had aangenomen, en alleen nog wegens de geldkwestie onderhandelen wilde. Men gelooft dat de Fransche zaakgelastigde, de heer *de Rohan Chabot*, hem tot die toegefelijkheid bewogen heeft. Hij moet hem hebben doen opmerken dat, wanneer de Mogendheden geheel van de hun zoo lastige Oostersche kwestie zullen hebben afgezien, *Mehemed*-Ali alsdan zou kunnen handelen gelijk hij wilde, vermits die Mogendheden zich dan niet zoo gemakkelijk weder zouden vereenigen, om hem tot de naleving der aangegane verbindtenis te noodzaken. Onder die geheime voorbehouding zou dan ook de Onderkoning toegetreden zijn.

De plegtige afkondiging had den 10den plaats. *Nahib*-Effendi werd door een bataillon der garde met muzijk afgehaald; de Onderkoning ging hem te gemoet en ontving van hem den firman benevens eene decoratie, die den Onderkoning werd omgehangen. De firman werd door *Halil*-Bey voorgelezen. Na die voorlezing werden door het fort en de schepen zeven saluutschoten gelost en daarmede was de plegtigheid afgeloopen.

Het geheel was intusschen slechts eene groote komedie, want sedert wordt de arbeid aan de vestingen als te voren voortgezet. Twee dagen daarna is de Russische stoomboot weder vertrokken, en *Mehemed*-Ali heeft een Egyptisch stoomvaartuig doen uitrusten om den Grooten Heer, benevens eenen wissel van 10,000 beurzen, naar Konstantinopel over te brengen. Hij zelf is onmiddelijk daarop naar Kaïro vertrokken, terwijl de zaken door *Ibrahim* bestuurd worden.

PRUISSEN.

BERLIJN, *den 3 Julij.* Het handelstractaat des tolverbonds met Holland moet wel is waar eergisteren door eerstgenoemden opgezegd zijn geworden en mitsdien met het einde dezes jaars ook ten einde zijn, doch het is hier bekend, dat Nederlandsche staatsdienaren werkzaam zijn om eene vernieuwing van het tractaat tot stand te brengen; het is mogelijk dat hun dit gelukt, maar in dat geval zouden aanmerkelijke wijzigingen van dien kant moeten plaats grijpen, en de ondervinding leert, dat Holland bij het sluiten van overeenkomsten geen vriend van inwilligingen is, en dezelve daarenboven ten uiterste zelfzuchtig uitlegt, gelijk onder anderen geschiedde in het jaar 1815, bij de Weener scheepvaarts-acte van 24 Maart.

Van den 5den. Den 25 Junij is te Kalisch, in Polen, met groote militaire en andere plegtigheden, in tegenwoordigheid van den Vorst-Stedehouder des koningrijks, het gedenkteeken ontbloot, hetwelk Z. M. de Keizer van Rusland aldaar ter stede heeft doen oprigten, ter gedachtenis 1° aan het op 25 Maart 1813 door Keizer *Alexander* en Koning *Wilhelm III* van Pruissen gesloten vriendschaps-verbond, en 2° aan de op 31 Augustus 1835 ter zelfde plaatse gehoudene bijeenkomst van Keizer *Nicolaus* met genoemden Koning, ter gelegenheid van de destijds plaats hebbende luisterrijke vereeniging der Russische en Pruissische troepen. Op eene der zijden van dit gedenkteeken, hetwelk van ijzer vervaardigd is en eene aanmerkelijke grootte heeft, leest men in het Russisch dit opschrift: „ Den 25 Maart 1813 sloot in Kalisch de Keizer van Rusland, *Alexander I*, met *Frederik Wilhelm III*, Koning van Pruissen, het verbond tot Europa's bevrijding." Op eene der andere zijden staat: „ Op den 31 Augustus 1835 vereenigden zich weder Russische en Pruissiche krijgslieden bij Kalisch, na een twintigjarigen, door hunne zegepraal gevestigden vrede, in tegenwoordigheid van *Nicolaus I*, Keizer van Rusland, en *Frederik Wilhelm III*, Koning van Pruissen." De 3de zijde draagt het volgende opschrift: „ Aan *Frederik Wilhem III*, Koning van Pruissen, den trouwen vriend en bondgenoot der Russische Keizers *Alexander I* en *Nicolaus I*." Op de 4de zijde staat: „ Almagtige, zegen het verbond en de vriendschap van Rusland met Pruissen, tot vrede en heil der beide volken; tot schrik voor den gemeenschappelijken vijand." Bij de inwijding van dit gedenkteeken waren de officieren der naburige Pruissische bezetting van Ostrowo, alsmede eenige burgerlijke overheden van naburige Pruissische grens-plaatsen genoodigd, om Pruissen te vertegenwoordigen.

DUITSCHLAND.

FRANKFORT, *den 6 Julij.* Men verzekert bij voortduring, dat don *Carlos* eerlang uit zijne gevangenschap te Bourges ontslagen zal worden, en zich te Salzburg zal vestigen. Hij zou op zijne reis derwaarts vergezeld worden door den bekenden Carlistischen generaal, Prins *Felix Lichnowsky*, en zich eenigen tijd in deze stad of omstreken ophouden. Men vermoedt, dat de vrijlating van denzen Vorst in verband staat met schikkingen der Mogendheden, en dat daarbij waarborgen zijn gegeven voor het niet hervatten van den burgerkrijg in Spanje door toedoen van den pretendent.

Prins *Metternich* wordt in het midden van Augustus op den Johannesberg verwacht. Onder de diplomaten, welke hem daar zullen bezoeken, wordt ook genoemd de heer *Capaccini*. — Ter voortzetting van de onderhandelingen omtrent het beslechten der kerkelijke geschillen tusschen Pruissen en Rome, is de graaf *v. Bruhl* dezer dagen uit Berlijn naar laatstgenoemde stad teruggekeerd, met nieuwe instructien.

DUSSELDORP, *den 4 Julij.* Door goed onderrigte lieden wordt verzekerd, dat, naar luid van heden ontvangen berigten uit Berlijn, de kerkelijke geschillen zoo goed als vereffend kunnen worden beschouwd, en men eerstdaags eene verklaring mag te gemoet zien, die aller tevredenheid zal uitlokken. Nopens de wijze dezer vereffening blijft nog duisternis bestaan, doch het schijnt zeker te wezen, dat de krisis snel ten einde loopt.

EMS, *den 2 Julij.* Van de hooge gasten, die ten gebruike onzer heilbronnen ter dezer plaatse hun verblijf hebben genomen, zijn de markgraaf en markgravin van Baden onlangs wederom afgereisd. Deze doorluchtige personen hadden kort voor hun vertrek nog eenen geweldigen schrik te verduren. Op zekeren avond waren dezelve bij de Prinses *van Wasa* geweest. Ter naauwernood in hare woning teruggekeerd ontdekte de Markgravin, dat in de naburige kamer brand was. Het bleek dan ook, dat in het slaapvertrek van de jonge Prinses *Wasa* een nabij het venster geplaatst licht de gordijnen vlam had doen vatten, waardoor in een oogenblik de met draperien behangen kamer geheel in brand stond. De kamenier had het bewustzijn verloren en lag voor dood op den grond. De Prinses *Wasa* vloog in het midden der vlammen, redde de reeds slapende kleine Prinses en bestuurde vervolgens zelve de bluschmiddelen, zoodoende het bewijs leverende, dat zij tegen dreigende gebeurtenissen is opgewassen. In minder dan 10 minuten was alle gevaar verdwenen, dewijl door het weghalen der twee bedden de vlam alleen nog in de behangsels, draperien, enz. voedsel vond. De kamer, waar het ongeval heeft plaats gehad, is die, welke de Keizerin van Rusland verleden zomer bewoonde.

ENGELAND.

LONDEN, *den 7 Julij.* De parlements-verkiezingen in de steden van Engeland en Wales zijn afgeloopen. Volgens de Tory's is derzelver uitslag deze, dat 164 leden der behoudende partij, en 175 Whigs benoemd zijn, en dat de eerstgenoemden daarbij 10 leden hebben gewonnen. Wijders hebben, voor zoo ver de uitslag reeds bekend is, de graafschaps-verkiezingen opgeleverd 46 Tory's en 5 Whigs; de verkiezingen in Schotland 2 Tory's en 11 Whigs, en de verkiezingen in Ierland 6 Tory's en 5 Whigs.

FRANKRIJK.

STRAATSBURG, *den 26 Junij.* Alhier heerscht eene levendige verblijding wegens de sluiting van het handelsverdrag met Holland. De municipale raad heeft eenparig besloten, een dankadres aan de regering te rigten, voor de standvastigheid welke zij, tegenover de kamers, in het doorvoeren van dit wets-ontwerp heeft aan den dag gelegd. De maire is verzocht geworden, aan de Elsasser gedeputeerden, die krachtdadig en ijverig tot het verkrijgen van dit resultaat hebben medegewerkt, officiële brieven van dankzegging uit te vaardigen. Het hôtel der kamer van koophandel, dat der regtbank van koophandel en de beurs waren gisteren avond luisterrijk geïllumineerd. Men ziet van de nieuwe betrekking met Holland de heilzaamste uitkomsten te gemoet. De aankomst en het uitzeilen der eerste schepen zal ook daarom op eene feestelijke wijze plaats grijpen.

BELGIE.

BRUSSEL, *den 8 Julij.* In Belgie zijn met het begin dezer maand de provinciale raden bijeen gekomen. De tegenwoordige zitting van sommige derzelven schijnt niet onbelangrijk te zullen zijn. In het door de dagbladen medegedeelde verslag van het verhandelde in de vergadering van den provincialen raad van Oostvlaanderen van den 7 Julij komt woordelijk het volgende voor:

„ De tweede commissie heeft magtiging verleend tot het voorlezen van een voorstel van den heer *van Huffel*, strekkende om door de vergadering een adres aan de regering te doen aanbieden, ten einde de vereeniging van Belgie met het Fransche douanen-stelsel te vragen.

„ De heer *van Huffel* erlangt verlof om zijn voorstel te ontwikkelen. „ Mijne heeren, zegt hij, ik zal slechts eenige woorden noodig hebben om u mijn voorstel op prijs te doen stellen. Men beklaagt zich op dit oogenblik algemeen over het gemis van uitwegen voor onze voortbrengselen. Wij brengen veel voort en voeren weinig uit; dit is zoo waar, dat iedereen, de regering evenzeer als de bijzondere personen, het vernuft uitput om uitwegen te vinden, het zij door de oprigting eener *Handelmaatschappij*, het zij door den aankoop eener kolonie, het zij door de vereeniging van ons land met het Duitsche tolverbond.

„ Onze voortbrengselen hebben aan eene meer uitgestrekte markt behoefte. In den laatsten tijd heeft zich een gerucht verspreid, welks juistheid door den een is volgehouden, door den ander is betwist. Men zeide, dat het Fransche ministerie aan onze Regering had voorgesteld, om zich met het tolstelsel van Frankrijk te vereenigen. Dit gerucht, hoewel met eenig ongeloof ontvangen, is genoegzaam geweest, om de aandacht op te wekken van allen, die in het lot van twee takken van nijverheid, de linnen- en katoen-weverijen, belang stellen. Niemand heeft zich ontveinsd, dat, indien het gerucht zich verwezenlijkte, daardoor die gewigtige takken van nijverheid van eenen anders onvermijdelijken, algeheelen ondergang zouden worden gered. De grond van het gerucht is betwist geworden, en in de veronderstelling, dat zulks te regt geschied is, heb ik het tweede lid van mijn voorstel daarbij gevoegd. Dit strekt om, voor het geval dat het Fransche ministerie een zoodanig voorstel niet gedaan had, onze Regering te verzoeken, om al hare pogingen tot het bereiken van het aangegeven doel aan te wenden. De geheele zaak kan, als men haar in den grond behandelt, tegenstand ontmoeten, maar ik geloof niet, dat de provinciale raad zich tegen het in overweging nemen van mijn voorstel verzetten zal."

„ Tot het in overweging nemen van het voorstel wordt met algemeene stemmen besloten. Het wordt aan het nader onderzoek onderworpen der commissie, die tot de voorlezing magtiging heeft verleend."

In de zitting van den provincialen raad van Luik van den 6 Julij, is een door 16 leden onderteekend voorstel ingekomen, strekkende om aan de wetgevende kamers een adres aan te bieden tegen het voorstel van de heeren *Brabant* en *Dubus*, tot het verleenen van de bevoegdheid aan de Katholijke Universiteit te Leuven, om de regten van een burgerlijk persoon uit te oefenen. In de overwegingen van het voorstel der leden van den provincialen raad wordt het verlangen van de Katholijke Universiteit buitensporig, strijdig met eene gezonde staathuishoudkunde, die het bezit van goederen in de doode hand verwerpt, en eene inbreuk op den geest der staatsregeling genoemd. Er wordt daarin gezegd, dat, indien men de

te Leuven door de hooge Belgische geestelijkheid gevestigde instelling op die wijze wilde begunstigen, het met de vrijheid van onderwijs gedaan zou zijn, een monopolie daarvoor in de plaats zou treden en de hoogescholen van den Staat, met name ook die van Luik, te gronde zouden gaan.

De ontwerpen, waarvan in het hierboven medegedeelde voorstel van den heer *van Huffel* gesproken wordt, geven aan de Belgische bladen veel stof tot redenering. De Brusselsche *Fanal* (de gewezen *Courrier Belge*) dringt er vooral op aan, dat er met de Fransche regering onderhandelingen worden aangeknoopt over het afstaan van een gedeelte van Algiers aan Belgie, opdat ook dit land eene kolonie zou bezitten. De *Fanal* beweert, dat over dit onderwerp vroeger met den maarschalk *Soult* gehandeld is, en toont zich eenigermate verbolgen over het door dit blad veronderstelde voornemen van het Fransche kabinet, om een deel der provincie Bona [het westelijkste en onrustigste gedeelte van het voormalig Regentschap Algiers] aan Zwitserland af te staan. Hij troost zich echter door de overweging, dat Algiers groot genoeg is, om nog een ander vruchtbaar gedeelte voor Belgie te kunnen afzonderen. Het bezit eener kolonie", zegt de *Fanal* onder anderen, „ is onmisbaar voor een land, hetwelk naar rust en inwendige orde haakt; al ware het alleen om bezigheid te verschaffen aan die kwikzilverachtige lieden, welke niet geschapen zijn, om 40 jaren van hun leven aan dezelfde lessenaar gezeten te zijn. Er worden in onzen tijd niet enkel tamme, er worden ook wilde menschen geboren, en deze laatsten zijn overal in de tegenwoordige Europesche maatschappijen te veel. Eene kolonie behoort bij het moederland, als een park bij een paleis, als een bosch bij een kasteel. Er zal geene rust in Europa bestaan, dan nadat de groote mogendheden de vestiging van kolonien voor al de volken, wier belangen zij regelen en die zij onder het genot van eenen voortdurenden vrede willen laten arbeiden, begunstigd zullen hebben. Eene kolonie is voor een volk eene onmisbare veiligheidsklep."

NEDERLANDEN.

'S GRAVENHAGE, *den 7 Julij.* Heden is door Z. Exc. den baron *van Zuijlen van Nijevelt*, minister van staat, belast met de generale directie voor de zaken der Hervormde Kerk, enz., vergezeld van den heer secretaris en adviseur *Janssen*, de zes en twintigste vergadering van de Algemeene Sijnode der Nederlandsche Hervormde Kerk geopend. Tot leden dezer synode zijn benoemd de navolgende heeren, als: Dr. *G. Benthem Reddingius*, pred. te Assen, president; *C. van der Tuuk*, pred. te Berlikum, vice-president; *I. J. Dermout*, pred. te 's Gravenhage, secretaris; *J J. Roozeboom*, pred. te 's Gravenhage, secundus-secretaris; *C. L. van den Broek*, pred. te 's Gravenhage, secundus van den vice-president; *J. R. Scholten*, te Amsterdam, questor-generaal; *W. A. van Hengel*, hoogl. te Leiden; *H. E. Vinke*, hoogl. te Utrecht; *P. Hofstede de Groot*, hoogl. te Groningen; *J. Steenmeyer*, pred. te Arnhem; *H. Weyland*, pred. te Amsterdam; *C. de Visser*, pred. te Tholen; *A. Francken*, pred. te Utrecht; *H. J. Romeny*, pred. te Zwolle; *M. Corstius*, pred. te Beerta, *C. W. Pape*, pred. te Heusden; *C. G. Merkus*, pred. te Amsterdam; *J. W. Suringar*, pred. te Maastricht; *A. Lens*, pred. te 's Gravenhage, en *J. Plember van Balen*, ouderling te Purmerende.

Men verneemt, dat de buitengewone vergadering van bestuurderen van het Nederlandsche Zendeling-Genootschap, dit jaar gehouden zal worden op Dingsdag 20 Julij en de algemeene vergadering der leden, op Woensdag den 21sten daaraanvolgende, des avonds ten 5 ure, te Rotterdam. De medebestuurder Ds. *A. van Deinse*, hoopt de opwekkende rede te doen. Ter meerdere bekendmaking van het doel en de werkzaamheden van dit genootschap, hebben bestuurders een opzettelijk hiertoe vervaardigd stukje in het licht gegeven. Hetzelve is getiteld: *het Nederlandsche Zendelinggenootschap in* 1841, en te bekomen bij de Drukkers des Genootschaps, *M. Wyt en Zonen*, te Rotterdam.

Z. Exc. de Minister van Binnenlandsche zaken heeft aangekondigd, dat op Maandag den 19 dezer, op het raadhuis der stad Utrecht, zal worden aanbesteed, het maken der nagenoemde werken in den Rijn-Spoorweg, als: 1°. het maken van een jaagweg en brug en verdere werken tot leiding van de scheepvaart door de ijzeren draaibrug in den Rijn-Spoorweg, ter zijde van de Weespervaart bij den Amstel; 2°. het maken van twee vaste bruggen, met steenen landhoofden, en van vier steenen duikers, in de aardenbaan van voorschreven weg, langs de kruisvaart, in de nabijheid van de stad Utrecht; en 3°. het leggen van de aardenbaan voor het gedeelte van den Rijn-Spoorweg, tusschen den Vaartschen Rijn, nabij Utrecht, en den Arnhemschen Bovenweg, achter Driebergen.

Van den 9den. Z. Keiz. H. de Grootvorst *Konstantijn*, tweede Zoon van den Keizer van Rusland, was gisteren middag, bij Hoogstdeszelfs komst alhier, onder anderen vergezeld van den schout-bij-nacht *Lutke* en Z. Exc. den Baron *von Maltitz*, buitengewoon gezant en gevolmagtigd minister van Rusland bij het Ned. Hof. Z. M. de Koning was Z. K. H. op den Leidschen weg te gemoet gereden en Z. M. had den doorluchtigen reiziger in zijn droszki doen plaats nemen.

AMSTERDAM, *den 10 Julij.* Zoo men verneemt zou men zich niet alleen mogen vleijen, van Z. M. den Koning, op Hoogstdeszelfs reize naar Vriesland, in den loop van deze maand, den weg over deze hoofdstad te zien nemen, maar ook van Z. M. alsdan een paar dagen alhier te zien vertoeven. De juiste tijd, wanneer zulks geschieden zal, is tot dus verre nog niet bekend.

HELDER, *den 7 Julij.* Heden namiddag is ter reede gearriveerd het Keizerlijk-Russische fregat *l'Aurore*, aan boord hebbende Z. K. H. den Russische Grootvorst *Constantijn*, vergezeld van de Russische korvet *Prins van Warskan* en de brik *Casarski*. Z. K. H. schijnt niet voornemens te zijn heden avond te debarkeren. Ook is het voor alsnog onzeker of de Grootvorst over de Zuiderzee met de provinciale stoomboot *de Noord-Holland*, dan wel op eenige andere wijze naar Amsterdam zal vertrekken.

LEEUWARDEN, *den 12 Julij.* Op den 8 dezer heeft de Ridderschap dezer provincie buitengewoon vergaderd geweest, ten einde te voorzien in twee vacatures wegens den stand der Edelen bij de Staten van Vriesland aanwezig, ten gevolge het bedanken van Jonkheer *Idsert Frans van Eijsinga* en den heer *Maurits Pieko Diederik* baron *van Sijtzama*, Staatsraad, Gouverneur dezer provincie, welke gemeend heeft de op Zijn Hoog Wel Geb. uitgebragte keuze niet te moeten aannemen; en zijn alzoo benoemd: Jonkheer *Jan Anne Lijcklama à Nijeholt*, te Beetsterzwaag en Jonkheer *Arend Johan van Sminia*, te Oudkerk.

Door de provinciale Staten van Groningen is de heer *Modderman* op nieuw benoemd als lid der Tweede-Kamer.

In de vergadering der Provinciale Staten van Overijssel, is de heer *J. H.* Graaf *van Rechteren van Appeltern* op nieuw benoemd tot Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Door de provinciale Staten van Drenthe is als lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal herkozen de heer Mr. *G. Kniphorst.*

De Staten van Gelderland hebben den heer *van Dam van Isselt* en den heer *van Rappard* op nieuw verkozen tot leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal. In plaats van den heer *Schimmelpenninck*, is verkozen de heer *Nedermeijer van Rosenthal.*

De Staten van Zuid-Holland hebben tot leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal gekozen de heeren: 1° Mr. *P. C. Schooneveld*, advocaat bij den Hoogen Raad der Nederlanden alhier, in de plaats van het aftredende lid Jhr Mr. *M. W. de Jonge van Campens Nieuwland*; 2° Jhr. *Abr. van Rijckevorsel*, president van de Kamer van Koophandel en Fabrijken te Rotterdam, in de plaats van het aftredende lid Jhr. *Beelaerts van Blokland.*

Door de Staten van Noord-Holland zijn verkozen tot leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal de heeren Jhr. *A. Warin*, Jhr. *H. Bakker*, Mr. *P. van Akerlaten* en Mr. *H. A. van Bleiswijk*. en is, in plaats van den heer Jhr. Mr. *G. Clifford*, verkozen de heer Mr. *J. J. Uytwerf Sterling*, officier van justitie bij de Criminele Regtbank in Holland.

Door de provinciale Staten van Noord-Braband zijn tot leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal benoemd: de heer Mr. *J. A. Luijben*, herkozen; de heer *J. A. Mutsaers*, in plaats van den heer Mr. *J. B. H. van den Mortel*, en de heer *A. J. Ingenhausz*, in plaats van den heer Jhr. *P. E. de la Court.*

De regering der stad Zwolle heeft bepaald, dat de Zomer Kermis in die Stad, in plaats van op den 25 Julij aanstaande, den 1 Augustus daaraanvolgende zal beginnen.

Door de Maatschappij ter bevordering van Nijverheid te Haarlem, is aan den heer *M. D. Mellema*, Landbouwer te Oostrum, eene Zilveren Medaille toegekend, wegens de beantwoording der uitgeschreven prijsvraag: *over de oorzaak van een bederf in het Koolzaad, waargenomen, met opgaaf der middelen, die daartegen zijn aan te wenden.*

BUITENLANDSCHE SCHEEPVAART TE HARLINGEN.

Binnengekomen: Den 4 Julij de kofschepen *Gezina*, kapt. S. J. Deus, van Dantzig, *Sophia*, kapt. R. G. Wever en het galjootschip *Active*, kapt. J. L. Meijer, beide van Memel. — Den 5 dito de brikschepen *Annetta*, kapt. C. F. Maass en *Penelope*, kapt. J. N. Pauss, beide van Riga; het schonerschip *Mary & Rose*, kapt. T. Tervit, van Stockton; het kofschip *Zeldenrust*, kapt. G. A. Jonkhof, van Droback. — Den 7 dito de kofschepen *Wilhelmina*, kapt. R. K. Visser, van Larwig en *Abraham & Theodorus*, kapt. R. H. Onstwedder, van Memel; het schonerschip *Flora*, kapt. John Manning, van Londen. — Den 8 dito de kofschepen *de Houthandel*, kapt. H. D. de Grooth, van Christiaansand en *de Vriendschap*, kapt. K. J. Klazen, van Oostrisoer; het galjasschip *Fridrich Wilhelm*, kapt. J. J. G. Schutt, van Dantzig; het schonerschip *Monarch*, kapt. Jos. Manning, van Londen. — Den 9 dito de kofschepen 3 *Gezusters*, kapt. P. P. Dijkstra, van Christiaansand, *Elisabeth Maria*, kapt. H. B. Drok, van Larwig, *Agatha*, kapt. G. E. Schuur, van Christiaansand, *Egbertus*, kapt. K. H. Bakker, van Oostrisoer en *de jonge Hendrik*, kapt. B. H. Plukker, van Droback. Den 10 dito de kofschepen *Anna Margretha*, kapt. M. H. Overmeer, van Droback en *de jonge Dirk*, kapt. P. P. Meijer, van Drammen; het brikschip *Amphitrite*, kapt. H. Rintz, van Riga; het smakschip *de Goede Hoop*, kapt. P. E. Vos, van Oostrisoer; het tjalkschip *Annegina*, kapt. H. Pekelder, van Hamburg.

Uitgezeild: Den 4 Julij het galjasschip *Maria Louisa*, kapt. J. G. Schmidt, naar de Oostzee; het kofschip *Aletta*, kapt. H. R. Veendam, naar Liverpool; het schonerschip *Sarah & Helen*, kapt. J. Atkens, naar Schotland. — Den 5 dito het kofschip *Martha Alida*, kapt. K. H. Plukker, naar Schotland. — Den 8 dito de schonerschepen *Fame*, kapt. W. Barfield en *Northam*, kapt. D. Charrosin, beide naar Londen. — Den 10 dito het kofschip *de jonge Dirk*, kapt. H. E. Vos, naar Noorwegen; de tjalkschepen *Gustaaf*, kapt. A. H. Oldenburger, naar Newcastle en *Europa*, kapt. H. J. Scholtens, naar Hamburg.

MENGELWERK.

PELGRIMSREIS VAN FRIESCHE EDELEN.

HESSEL VAN MARTENA, Zoon van Sijtse van Martena, Hoofdeling te Cornjum, en van Jel van Harinxma, werd in de XV eeuw geboren, was berucht Schieringer, en onder de Friesche Edelen een der eersten die vreemd krijgsvolk in het Land haalde. Hij teekende den merkwaardigen Overdragtsbrief van het Hoog Bewind in April 1498, waarvan SCHOTANUS zegt, dat aldus de Friesche wijdvermaarde vrijheid een einde nam, nadat de inwendige partijschappen en moeiten, langen tijd gewoed hebbende, den bedrogen en verlaten Schiering in des Vogelaars net hebben gebragt, — uit hetwelk (voegt SCHELTEMA er bij) hij niet konde verlost worden, maar moest in den Korf der Slavernij, onder des Vogelaars hand leven en na deszelfs pijpen fluiten.

Bij den Hertog stond hij in hoog aanzien, werd een der eerste Raden 's Hofs bij deszelfs instellingen, toen hij bij de belegering van Franeker in 1500 het bevel voerde, vertegenwoordigde hij na den nederlaag der Vetkoopers den Hertog om van de zich onderwerpenden de hulde te ontvangen, die met zeer vernederende omstandigheden gepaard ging. Hij verdiende hierbij den vloek van allen, zegt SCHOTANUS, evenwel kwam uit dit kwaad weder goed te voorschijn, daar het den grond lag tot de groote gunsten en voorregten, die aan Franeker daarna zijn verleend. Het is toch niet zeer aangenaam als men prijs stelt op de algemeene achting tot middel gebezigd te worden. Dan HESSEL was niet afkeerig om van vlag te veranderen, daar hij even gemakkelijk de partij der Bourgondiers volgde als die der Saxers, mits hij er goede rekening bij vond, hetwelk volgde, daar hij door Keizer Karels Stadhouder, Floris van Egmond, tot Ridder werd geslagen.

Het aandeel in de regtspleging van Mokkema en Juwsma strekt hem ook weinig tot eer, en toen Frieslands ongelukkige toestand in 1506 niet verbeterde, waartoe hij het zijne had bijgedragen, zocht hij hulp bij den Koning van Spanje, werwaarts hij zich begaf.

Bij de belangrijke herinneringen van Martena-Huis te Franeker door den achtingwaardigen Oud-Hoogleeraar DE CRANE in den *Vrijen Fries* medegedeeld, wordt vermeld, gelijk ook SCHELTEMA heeft aangeteekend, dat HESSEL MARTENA op zijnen togt ter bedevaart in 1517 is gestorven, op het Eiland Rhodus, waarvan de geheugenis is bewaard op een geschilderd vensterglas, op eene bovenkamer van het Martena-Huis te Franeker, nog heden voorhanden. Hierop staat geschreven: Heer HESSEL MARTENA, Ridder, eerste Fondateur van dit Huijs, is gestorven in 't Eylant *Rhodus* 1517.

De veronderstelling echter van den Heer DE CRANE, dat MARTENA op de uitreis reeds gestorven zou zijn, daarvan blijkt het tegendeel uit een geschreven Verhaal van den togt naar het Heilige Land, door MARTENA, TJ. en JUW VAN BOTNIA, welk Verhaal als oorspronkelijk door henzelven geschreven of gedicteerd moet worden beschouwd. Daarin lezen wij, dat op den 5 Julij 1517 de Pelgrims van Candien naar Cyprus voeren, dat hun patroon was ontwaar geworden, dat de Meester van Rhodus de schepen aanhield, daar deze het berigt had ontvangen, dat de Turken tegen Rhodus in aantogt waren, weshalve zij, uit voorzorg van niet aangehouden te worden, voorbij voeren naar Cyprus, *ende lieten Rodis op die luchterhandt leggen.* Daarna volgt het verhaal der geheele reis tot Jeruzalem en maakt geen gewag van het overlijden van een hunner.

De twee andere reisgenooten, bij namen genoemd, zijn TJALLING VAN BOTNIA, zoon van Sijds van Botnia en van diens eerste vrouw Ansck ouden-Jeppesd. Jeppema, en daarom zich ook wel Tjallingh Sijdses Jeppema genoemd hebbende. Hij is geweest Ridder en Raad in het Hof, Grietman van Hennaarderadeel en Franekeradeel, Heerschap te Franeker, en behoorde onder de 60 Edelen, die in 1515 Keizer Karel huldigden De Stins te Nieuwland bragt zijn tweede vrouw Frouck Jarichsd. van Hottinga ten huwelijk; zijnde hij eerst gehuwd geweest met Reynsk of Ansck Sijdsd. Scheltema of Idzinga. — Volgens Jonkheer BAERDT VAN SMINIA, is hij nog in 1545 onder de Staten geweest, die 's Lands vrijheden zochten te beschermen, doch anderen vermelden zijn dood op 1533.

JUW (Julius) VAN BOTNIA was een volle neef van Tjalling en zoon van Feijcke en van Ael Gatzesd. Juwsma van Rinsumageest, getrouwd geweest met Foockel Juwsd. van Hottinga. Hij moet ook onder de 60 bovengemelde Edelen behoord hebben, werd Ridder van het H. Graf, Raad in het Hof, Dijkgraaf van Oostergoo en Westergoo, en als Grietman van Ferwerderadeel, door Jonkheer BAERT VAN SMINIA vermeld. Bij TE WATER *Verbond der Edelen*, wordt gesproken van *Juw* van Botnia, die in 1516 door de Gelderschen gevangen genomen werd; — van *Julius*, den Dijkgraaf van Oostergoo en Westergoo en van *Juw*, Ridder van het H. Graf; doch deze drie personen zijn slechts een persoon, de hier gemelde Juw van Botnia.

Zij beginnen het verhaal hunner Pelgrimaadje aldus:

„ In 't jaer ons Heeren 1517, den 7den dach in die Mey, zijn wy Heer Hessel van Martena, Ridder, Heer Tziallingh, van Bottnija, Ridder ende Juw van Bottnya met andere pelgrims gereyst van Antwerpen nae dat Heylighe Landt om daer te versoecken die plaatsen daer Godt almachtich zyn bittere passie ende pyn om ons sondyghe menschen heeft geleeden. Ende opten selven dach voors. quamen wy tot Bruyssel, ende als wy quamen voor Vilvoorden zoo haegeldet zoo zeer alst op mennich tyt hadde ghedaen. Wandt daer vielen haegelsteenen soo groot als walnooten. Item den achtsten dach May zyn wy van Bruyssel gereijst ende quamen des avonts tot Berghen in Hennegouwen, ende es thien mylen van Bruyssel. Ende onder wegen waeren cleyne Steeden als Hall, Bracyn (*Braine le Comte*) ende Soingem (*Soignies*). Item den negenden dach May reysden wy van Berghen ende quamen des avonts tot Valencyn in Hennegouwen, ende es seven mylen van Berghen. Ende tusschen Berghen ende Valencyn lecht een Stadt geheeten Sainct Gileyns, ende daer leyt een Heylich inder Stadt, Gileyn genoemt, daer die Stadt haer naeme af heeft"

„ Den thienden dach May reysden wy van Valencyn 12 mylen ende quamen des avonts in een Stadt geheeten Guise ende is die eerste Stadt in Franckryck. Ende tusschen Valencyn en Guise lecht een Stadt geheeten Le Castel en Cambrasy (*le Castelet en Cambrai*), ende hoort den Bisschop van Cameryck thoe, daer deeden wy ons maeltyt."

„ Den elffsten in Mayo reysden wy van Guise thien mylen ende quamen des avonts in een dorp geheeten Liens, daer doet Godt alm. door onse Lieve Vrouwe groote myrackelen. Den twaeffsten dach in Maye reysden wy van Liens 10 mylen ende quamen des avonts in een schoone Stadt, geheeten Reems, daer een uetermaten schoone Kercke was. Den 13 May reysden wy van Reems 10 mylen ende quamen tot Salens in Champangien, daer wy des middaeghs teerden en voerden ons paerden, ende reeden des selven daechs nog 7 mylen ende quamen des avonts in een Stadt geheeten Fyten daer wy nachts bleeven."

Van daar zetten zij den togt voort door Frankrijk en Savoijen, kwamen vervolgens te Turijn en gingen te scheep naar Venetien, alwaar zij den 4 Junij, dat was des Zaturdags na Pinksteren, aankwamen en hun intrek namen in de herberg, de Witte Leeuw genaamd, bij den Waard Meester Jacob, een Duitscher.

„ Den 7 dach in Junio (dus vervolgt het verhaal) dat was op Pinxter achten, gingen alle die Pelgrims in St. Roelins Kercke. Ende daer lieten die Heere banc ken brengen int Choor, daer die Pelgrims op saeten. Ende daer worde gesongen een Misse costelyck in discant ende daer speelden oock Trompetten, Claretten ende andere melodyen. Ende als die Misse wt was, worde een yegelyck pelgrimme een barnende waskeerse in zyn handt gedaen, ende ginghen ordentlykken in een processie wt Sinte Roelins Kercke in een Observanten Clooster, dat daer vaste by was ende van daer wederomme in St. Roelins Kercke. Ende als de processie ghedaen was, worde zommighe Pelgrims noch een barnende waskeers in de handt gegeven, ende doen worde ons getoond dat lichaem van die heylighe Maerschalcks St. Roelins. Ende hy leyt schoon hoog verheeven in een altaer aen de noordzyde van die Kercke int Choor."

Vervolgens wordt eene omstandige beschrijving gegeven van al de schatten, die zich te Venetien in de St. Marcus Kerk bevonden, bestaande in een aantal Kroonen, Kruisen, Potten, Kelken- en andere versierselen van ducaten-goud, paarlen en edelgesteenten, als Agaten, Karbonkels, Grenaten, Turkoisen, Robijnen, Smaragden en Saffieren, na welkers bezigtiging en nog eenige dagen vertoevens de bedevaartgangers op den 15 Junij naar het Heilige Land vertrokken, in een nieuw schip Karwieel genaamd.

Op den 18 Junij kwamen zij in een haven Rufigina genaamd, honderd mijlen van Venetien, alwaar de heilige Jonkvrouw Euphemia begraven ligt, en overigens voor een vuil nest verklaard wordt. Daarna ging het op Santen, Candia, Cijprus en Joppe of Japhet alwaar zij den 10 Julij aanlandden en het anker uitwierpen. Nu werden er boden gezonden naar Jeruzalem om vrijgeleide, doch onder des kwam bij hen de Kapitein van Rama, verklarende dat zij veilig het Land konden doorgaan te voet of te paard, en al droegen zij goud op het hoofd, hun zou niet het minste leed geschieden, evenwel bevestigde de ondervinding meermalen het tegendeel, daar menig Pelgrim nakend en bloot dikwijls te Jeruzalem aankwam.

Den 15 Julij kregen zij een bezoek van den Vicarius van den Gardiaan van Jeruzalem met den Gardiaan van Bethlehem en zij werden des avonds geleid in een spelonk, waarin volgens ouder gewoonte alle Pelgrims gebragt werden om te overnachten, en hunne geleiders met de ezels af te wachten.

Des anderen morgens vertrokken zij van daar tot Rama, alwaar hun werd aangewezen tot verblijf het Pelgrims-Hospitaal, dat door Hertog Philips van Bourgonje ten dien einde was aangekocht. Vervolgens:

„ Den 17 dach Julij des avonds ginghen wij wt Rama zoo veer als een booghe mach schieten, daer bleven wy des nachts in een huys. Ende den 18 dach July stonden wy des morgens vroech in den daegheraet op ende reeden op ezelen nae Jheruzalem. Ende als wy by Jheruzalem quamen, zoo traeden wy van onze ezelen en verwachten daer den Gardiaen van Jheruzalem, ende als hy daer by ons quam gaff hy ons die benedictie, ende ginck met ons opten bergh Syon in zijn Clooster. Daer rusten wy dien nacht ende des morgens, dat was op een Sondach hoorden, en wy daer opten bergh Syon alle te samen misse en deeden daer ons maeltyt."

Nu gingen de Pelgrims de Heilige Stad bezoeken en werden op alle plaatsen gebragt, welke met betrekking tot het leven en lijden van den Heiland eenigzins merkwaardig waren, en alwaar eenige bijzondere gebeurtenis was voorgevallen, hetgeen alles met veel naauwkeurigheid beschreven wordt. Na het bezoeken van het Heilige Graf, den Olijfberg en andere gewijde plaatsen werden door hen de kerkelijke pligten waargenomen, en na vijf dagen vertoevens te Jeruzalem namen zij de reis aan naar Bethlehem, vijf mijlen van Jeruzalem gelegen. Aldaar en in de omstreken bezochten zij elk plekje, dat slechts tot eenige herinnering uit den tijd der Aartsvaders en dien van den Zaligmaker aanleiding en hun vele genoegens gaf. Het wordt echter zeer eenvoudig beschreven zonder eenige mededeeling van hunnen kant over het oordeel, de denkbeelden en gevoelens, bij beschouwingen ontwaar geworden. De verhaalde wonderen later voorgevallen worden tevens medegedeeld, onder anderen bij gelegenheid van den voorgenomen afbraak der schoone Kerk, te Bethlehem aan de Lieve Vrouwe gewijd, wier marmeren pilaren, kostbaar schilderwerk, bij Turken en Sarracenen zelfs vereerd, moesten dienen tot een gebouw voor een Vorstelijk paleis in Babijlonien. De verschijning van een serpent, die de marmerplaten aan stukken beet, waarvan de sporen destijds nog zigtbaar waren, belette de afbraak, waardoor dit gebouw nog in zijn geheel aanwezig was. Naar Jeruzalem teruggekeerd werden nog verschillende heilige plaatsen bezocht, het dal Sijloe en de berg Sion beschreven, met de verdere verrigtingen te Jeruzalem, alwaar de Friesche Pelgrims nog een drietal dagen vertoefden. Het verhaal sluit aldus:

„ Den 27 July reysden wy van Jherusalem omme wederomme te huys te reysen, want wy onsen Bedevaert met de hulpe Godts hadden volbracht. Ende wy quamen tot Rama ende bleeven daer die nacht. Ende des anderen dachs, dat was den 28 dach July reysden wy des morghens vroo acht myllen, quamen bij middaeghs tot Joppe ofte Japha, ende denselven voors dach des avondts sey uren ginghen wy wederomme in onse schip, achterlaetende dat Heylighe Landt, ende zeylden wederomme naer huys met vreucht, ende blydschap, danckende Godt Almachtich, dat wy onsen Bedevaert alle te samen ghesondt ende salichlycken hadde volbracht ter eere Godes des Alderhoochsten. Amen."

Waaronder geschreven staat:

Leo Sibrandus, exacte describebat, Anno à nato Servatore Nostro, 1592.

Slappeterp.

Leo Sibrandus heeft dit naauwkeurig afgeschreven in den jare onzes Heeren 1592. SUFFRIDUS PETRUS meldt den dood van Sibr. Leo op 1588, — dit komt niet overeen.

VAN LEEUWEN.

, Getrouwd:
Dokkum, J. DOUWES, Jr., *Predikant te Zwaagwesteinde*, en
8 Julij 1841. A. E. ANDREÆ.

, Heden verloste zeer voorspoedig van een' ZOON REMELIA GESINA TEN CATE, geliefde Echtgenoote van
Sneek, J. RISSELADA,
den 2 Julij 1841. *Apotheker.*

, Heden beviel van eene welgeschapene DOCHTER A. POPPE, geliefde Echtgenoote van
Wolvega, A. JENTINK,
den 2 Julij 1841. *Med. Doctor.*

, Heden verloste voorspoedig van eenen ZOON BONTJE JOHANNA BAVIUS, geliefde Echtgenoot van
Leeuwarden, den 3 Julij 1841. N. H. v. D. MEULEN.

, Heden morgen verloste voorspoedig van eene DOCHTER G. G. GREIJDANUS, geliefde Echtgenoot van
Heerenveen, G. C. DE VRIEZÉ,
den 3 Julij 1841. *Apotheker.*

, Heden beviel voorspoedig van eene DOCHTER, LEONORA JOHANNA BANGA, geliefde Echtgenoote van
Harlingen, den 5 Julij 1841. MR. P. ADAMA ZIJLSTRA.

, Heden beviel voorspoedig van een ZOON, ANGENIETJE ELZINGA, Echtgenoot van
Gorredijk, den 9 Julij 1841. F. v. D. WAL.

, Door Gods goedheid beviel heden zeer voorspoedig van eenen welgeschapen ZOON, KAATJE DRIELSMA, geliefde Echtgenoote van
Leeuwarden, den 10 Julij 1841. D. T. VAN GELDER.

, Heden morgen werd van eenen welgeschapenen ZOON verlost, P. M. EEKMA, teedergeliefde Echtgenoote van
Sneek, den 11 Julij 1841. MR. B. S. STIENSTRA, *Procureur.*

, Heden morgen beviel voorspoedig van een' welgeschapen ZOON, RIGTJE NAPJUS, geliefde Echtgenoot van
Sneek, den 11 Julij 1841. S. TEN CATE, Bz.

, Heden overleed onze waarde Moeder en Behuwdmoeder BIEUWKJE D. VAN DER WOUDE, Wed. van R. J. LAMMINGA, in den ouderdom van ruim 62 jaren.
Almenum, J. LAMMINGA,
den 2 Julij 1841. *uit aller naam.*

, Heden middag overleed onze geliefde Zoon en Broeder de Heer HENDRIK MEESTERS, in den nog jeugdigen leeftijd van 26 jaren en ruim 9 maanden.
Steenwijk, Wed. J. MEESTERS, TROMP.
den 2 Julij 1841. S. TROMP MEESTERS.
Mede namens Broeders en Zusters.

, Heden overleed alhier, in den ouderdom van bijkans twee en vijftig jaren, de Heer GOVERD BLOK DE KETH, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw en Ontvanger der In- en Uitgaande Regten en Accijnsen ter dezer Stede, diep betreurde Echtgenoot van
Zwolle, C. L. VAN HASSELT,
den 7 Julij 1841. Wed. BLOK DE KETH.
Eenige kennisgeving.

, Heden overleed alhier aan eene hevige zenuw zinking ziekte, onze hartelijk geliefde eenigste Zoon, de Heer HERMANUS KOUMANS SMEDING, den leeftijd van bijna 24 jaren bereikt hebbende, innig betreurd door zijne dierbaarste Betrekkingen en Vrienden.
Leeuwarden, P. KOUMANS SMEDING.
8 Julij 1841. J. KOUMANS SMEDING,
geb. VITRINGA COULON.

, Heden nacht overleed tot onze diepe droefheid, ons geliefd eenigst Zoontje WIJTZE, slechts acht maanden oud.
Sneek, R. GORTER.
den 10 Julij 1841. T. GORTER, geb. STAM.
Eenige kennisgeving.

TWIJZEL, den 12 Julij 1841. Heden overleed alhier, na eene ongesteldheid van acht dagen, onze waarde en zeer beminde Vader ANDRIES ROMKES SIPKEMA, in den ouderdom van ruim 66 jaren, in leven Landeigenaar alhier.
Uit aller naam, R. A. SIPKEMA.

De BOTER te Leeuwarden, den 9 Julij 1841, *f* 30,50 à *f* 32,50.
GROVE KAAS *f* 18,00 à *f* 23,50.
BOTERPRIJZEN, bedongen door het *FRIESCH GENOOTSCHAP van Proefondervindelijken Landbouw.*
LEEUWARDEN, Vrijdag den 9 Julij 1841: Puik Boter *f* 32,00.
De In- en Uitlandsche ROGGE en TARWE was dienzelfden dag: Rogge *f* 174,00 het Last. — Tarwe *f* 8,91 de Mudde.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

AMSTERDAM, den 10 Julij 1841.

NEDERLAND					Gebl.
Werk. Schuld	2½ pCt.	51 9/16	51⅝		51 9/16
Dito dito.....	5 „	100 5/16			
Rest. Uitg. dito......					
Kansbilletten.........		24¾			
Amortis. Synd.	4½ pCt.	90¾			
Dito dito.....	3½ „				
Handel-Maats.	4½ „	161¼	161¾		161½
O. I. Leening	5 „	97			
Rijn Spoorw...........					
Haarl. Spoorw..........					
Rott. dito............					
Haarl. Meer...	5 pCt.				
SPANJE.					
L. bij *Ard.* van 85 £	5 pCt.	20⅝	20¾		20 5/16
Ardoins Coupon...		17¾	17		
Passive..........					

RUSLAND.				Gebl.
1798, 1816....	5 pCt.	105¼		
1828, 1829....	5 „	104¾		
1831, 1833....	5 „			
Dito bij *Hope*..	4 „	86⅛		86¼
Inschrijv. Assig	6 „			
Certifi. dito ...	6 „			
AMERIKA	6 „			
Dito........	5 „			
POLEN.				
Aand. met Lot. fl. 500				
OOSTENRIJK.				
Metaliek......	5 pCt.			
Dito.........	2½ „			
W.-B. bij *G. & Co*	5 „			
BRAZILIE.				
Obl. te Lond.	5 pCt.	73		

Kl. Columb. Coup. *f* 1¾; Kl. Bl. Gr. Coup. *f* 1⅛.

In onze binnenlandsche fondsen ging heden weinig bijzonders om en de prijzen blijven bijna geheel als gisteren.

Van vreemde blijft de stemming der Spaansche effekten ongunstig, en zonder dat daarin veel werd gedaan, is de prijs der Ardoins wederom circa ¾ pCt. achteruitgegaan.

De Post van STADS MUZIJKMEESTER te Dockum, waaraan een vast jaarlijksch Traktement van *f* 200 verbonden is, vacant zijnde, worden de zoodanigen, die genegen zijn naar dien Post te dingen, door deze uitgenoodigd, om zich daartoe aan het Stedelijk Bestuur in Persoon of met vrachtvrije Brieven, aan te melden vóór den 10 Augustus e. k.; bij voorkeur zal worden acht geslagen op iemand die tevens Les in de Danskunst kan geven.
Dockum, *Namens het Stedelijk Bestuur,*
den 5 Julij 1841. A. VAN SLOOTEN, *Secretaris.*

GRIETMAN EN ASSESSOREN VAN HEMELUMER OLDEPHAERT EN NOORDWOLDE, noodigen bij deze uit Onderwijzers van den tweeden, of des noods van den derden Rang, welke genegen mogten zijn te dingen naar de openbare School te Molkwerum, opengevallen door het vertrek van den Onderwijzer *Harmen Jonkers*, naar Oldeholtpade, om zich hiertoe aan te geven, met inzending van hunne Acten van rang en de vereischte Getuigschriften van goed, burgerlijk en zedelijk gedrag en van practicaal Onderwijs, vrachtvrij ter Secretarie te Koudum, vóór of uiterlijk op den 21 Julij eerstkomende.

De Voordeelen aan deze School verbonden, zijn, met en benevens het vrije genot van een Huis en Tuin, een jaarlijksch Tractement uit de Grietenijkas van *f* 146, en de Schoolpenningen van p. m. 40 Leerlingen, welke ieder 75 Cents in het vierendeelsjaar betalen, met uitzondering van de Kinderen der gealimenteerden en die welke door de zorg van het Bestuur Onderwijs genieten, voor welke slechts de helft of 37½ Cents wordt betaald; — voorts nog *f* 14 's jaars uit de Kerkvoogdijbeurs voor het waarnemen van het Kosters en Voorzangers ambt, onder verpligting het luiden der Klok volgens plaatselijk gebruik.

Het vergelijkend Examen zal worden gehouden op Woensdag den 11 Augustus eerstkomende, des morgens ten 9 ure, op de Grietenij Raadkamer te Koudum.

Geene reis of verblijfkosten zullen worden vergoed.
Koudum, *Grietman en Assessoren voornoemd,*
den 6 Julij 1841. G. A. AVENHORN VAN NAUTA.
Ter ordonnantie van dezelven,
J. ALBARDA GERLSMA, *Secretaris.*

AANBESTEDING.

Men is voornemens op Donderdag den 15 Julij 1841, des voormiddags ten tien ure, ten huize van *Pier Pieters Veltman*, Kastelein, wonende te Sintnicolaasga, in het openbaar, onder nadere goedkeuring van Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provincie, aan den minstaannemende aan te besteden:

Het BOUWEN van eene NIEUWE HUIZINGE en SCHURE, op de Dorps Zathe te Sintnicolaasga, in gebruik bij *Eelke Egberts Bouwhuis*, met bijlevering der daartoe benoodigde Materialen, volgens Bestek en Teekening daarvan ter inzage en lezing liggende ten huize van den administrerenden Dorpsvoogd HARMEN JELLES BOSMA, en ten Kantore van den Notaris T. S. VAN DER LEIJ, te Langweer.

Oproeping van Crediteuren.

Al diegenen welke iets te vorderen hebben van of verschuldigd zijn aan den Boedel van wijlen EKE JOHANNES VAN TUINEN, Weduwe HARMEN R. FOPMA, in leven Winkelierscheте Ijtens, worden verzocht daarvan franco opgave of betaling te doen aan S. W. HOEKSTRA, Candidaat Notaris te Wommels of R. ZIJLSTRA, Onderwijzer te Ijtens, vóór of op Zaturdag den 17 Julij 1841

TE KOOP:

Een sterke gebombeerde KOETS, van binnen goed bekleed met laken. Te bezigtigen bij den Verwer RADERSMA, in de Doelestraat te Leeuwarden.

AANBESTEDING.

De GECOMMITTEERDEN van *Kollumerland* gedenken op den 17 Julij 1841, des voormiddags om tien uren, in de Korenbeurs te Kollum, bij *Teke Klaosterman*, publiek aan te besteden: Het doen INSLUITEN, AFDAMMEN en DROOGMAKEN van de Waterlossing *de Reigerster Ried* genaamd, ter lengte van nagenoeg 6800 el, en zulks in vier perceelen met regt van zamenvoeging. De aanwijzing zal plaats hebben des daags vóór de besteding, als wanneer de Opzigter zich des voormiddags om tien uren zal laten vinden in de Korenbeurs; kunnende de gegadigden alsdan het werk opnemen.

Ter ordonnantie van de Gecommitteerden,
J. L. WIERSMA.
M. L. SEKEMA.
P. J. KLOPPENBERG.
H. L. BEIJBOER.

AANBESTEDING,

Op Zaturdag den vier en twintigsten Julij 1841, zal ten huize der Weduwe *R. Remkes*, op het Nieuw Tolhuis onder Goënga, des voormiddags ten tien ure, worden aanbesteed:

Het AFDAMMEN, DROOGMAKEN, DROOGHOUDEN en SLATTEN of UITDIEPEN:

1. Van de Vaart loopende van af de Oud-Vaart tot even bezuiden het Draaibrugje in het dorp Gauw, bekend onder den naam van *Buurevaart*.
2. Van de Vaart loopende van af het laatstgenoemde punt tot even voorbij den Molen van *H. B. Boersma*, genaamd *de Kerkvaart*; alles te zamen in een perceel, bedragende eene lengte van 1083 el.

Het Bestek en de Voorwaarden waarnaar deze besteding zal plaats hebben, zullen voor de gegadigden ter lezing liggen aan de Secretarie van Wijmbritseradeel te Sneek, ten huize van FEIJE JANS PUNTER, Kastelein te Gauw, en van de Weduwe R. REMKES, bovengenoemd, terwijl 's daags voor de besteding, de noodige aanwijzing in loco zal worden gedaan.

Sneek, *De Commissaris over gemelde Slatting,*
den 10 Julij 1841. S. v. W. RENGERS.

Onderlinge Verzekering voor Brandschade.

De GECOMMITTEERDEN van de onderlinge BRAND-ASSURANTIE-SOCIETEIT over de voormalige Kantons *Franeker*, *Bolsward* en *Dronrijp*, brengen bij deze ter kennis van die genen, welke hun VEE, HOOI en GRANEN, bij de gemelde Societeit wenschen verzekerd te hebben, dat de aangaven daarvan, vóór of op den 1 Augustus e. k., moeten geschieden; waartoe gelegenheid zal zijn des Maandags in den Prins te Franeker, des Donderdags in den Wijnberg te Bolsward, en Zaturdagen den 24 en 31 dezer, in den Posthoorn te Dronrijp, telkens des voormiddags van 10 tot 12 ure.

Achlum, *Namens de Gecommitteerden voornoemd,*
den 7 Julij 1841. DRAISMA DE VRIES, *Boekh. ad int.*

Onderlinge Brandwaarborg-Maatschappij
TE *WOUDSEND.*

Den belanghebbenden wordt verwittigd, dat de Inschrijving ter verzekering van het gewonnen HOOI openstaat van 12 Julij tot 30 September 1841.

TROMP,
Directeur Boekhouder.

Mr. C. WIERSMA, Notaris te Leeuwarden, zal, op Vrijdag den 16 Julij 1841, des namiddags ten 2 ure, en ten huize van *E. van der Wal*, in de Posthoorn aldaar, publiek, bij boelgoed en op crediet verkoopen:

40,000 Ponden HOOI.

Aangevoerd door *L. K. Kleiterp*, te Mantgum, en *J. K. Kalma*, te Boxum.

Houtveiling op vier maanden crediet.

De Notaris GOSLINGS, te Harlingen, zal, op Woensdag den 21 Julij 1841, des voormiddags ten 11 ure, aan den Molen van Mejufvrouw de Weduwe *B. van Loon en Zoon* en *Daniel Hoogterp*, staande aan den Zeedijk bij den Steenenman bij Harlingen, publiek verkoopen:

Eene extra mooije partij EIKEN BALKEN en ROEDEN, waaronder eenige ter lengte van 15½ el en daarboven; — alles frisch en dezer dagen aangevoerd.

De Nummerboekjes zijn ter plaatse der veiling te bekomen.

Voornaam Boelgoed.

De Notaris C. J. JORRITSMA, te Sneek, zal, op Donderdag den 22 Julij 1841, des morgens ten 9 ure, in de Concertzaal op Leeuwenburg aldaar, publiek bij boelgoed à contant, verkoopen:

1. Eene groote en belangrijke partij MANUFACTUREN, waaronder hoofdzakelijk mooi Tafelgoed, Marseilles, Nanquinet, Chelassen in onderscheidene soorten, witte Osnabruggerlinnens, dito Katoenen, Bonten, Saai, Buckings Sesting, Emblekkerlinnen, Broekstreept, blaauwe en roode Buckingbaai, Duffel, Zeildoek, Breiddoek, eene partij ruwe en geverfde Linnens enz. enz.
2. Een fraai assortement ENGELSCH AARDEWERK, PORSELEIN, KRISTAL en GLASGOED.

Alles des daags vóór den verkoop te bezigtigen, van 's voormiddags 11 tot 1, en 's namiddags van 2 tot 8 uur.

Belangrijke publieke Verkooping.

Mr. J. J. WIERSMA, Notaris te Sneek, zal, mede ten verzoeke van den Heer Mr. H. HIDDINGA, Procureur aldaar, publiek, bij strijk- en verhooggelden, aan de meestbiedenden presenteren te verkoopen:

1. Eene zeer uitmuntende en extra vruchtbare ZATHE en LANDEN, met derzelver prompte en ruime HUIZINGE en SCHURE, sampt HORNLEGER, HOVINGE, BOOMEN en verdere PLANTAGIE, benevens eenen WATERMOLEN cum annexis, staande en gelegen aan den Rijdweg onder den dorpe Tirns, de Huizinge aldaar gekwoteerd met no. 2, groot naar naam en faam 35 bunder ruim 27 roede, alle beste Greidlanden, zeer geschikt om en bij de Huizinge gelegen, grootendeels van de eerste soort van klassering, bekend bij het Kadaster van de gemeente Nieuwland in sectie B, nos. 60 tot en met 71, 76, 83, 276 en 365, alsmede in sectie D, no. 431, belast te Tirns met 52 floreen 22 stuivers 8 penningen, thans bij *Cornelis Durks Lantinga*, als mede-eigenaar wordende bewoond en gebruikt, en zulks in *elf perceelen*, nader en breeder bij Billetten te deduceren.

Op St. Petri en den 12 Mei 1842, doch bij geheele zamenvoeging op die tijden in 1843 vrij te aanvaarden.

STRIJKGELD *f* 200.

2. Eene prompte en sterk betimmerde HUIZINGE, met PLAATS en BLEEK cum annexis, staande en gelegen aan het Grootzand binnen de stad Sneek, aldaar gequoteerd wijk met 6, no. 21, bekend bij het Kadaster van de gemeente Sneek in sectie B, no. 1067, laatst bij wijlen *IJ. E. Bootsma*, Weduwe *D. J. Dijkstra*, als eigenaarsche bewoond geweest en met den dood ontruimd. Dadelijk na de finale toewijzing vrij te aanvaarden.

Wie gading maken, komen op Dingsdagen den 27 Julij 1841 bij de provisionele toewijzing, ten huize van den Societeithouder *Heslinga*, in Concordia te Sneek, en den 10 Augustus daaraanvolgende bij den finalen palmslag, in het Logement de stad Munster aldaar, telkens des namiddags ten twee ure, en koopen op alsdan voor te lezen Conditien, welke inmiddels te vernemen zijn ten Kantore van den Notaris en Procureur voornoemd.

Bij besloten briefjes te huur voor 7 jaren:

Eene ZATHE en LANDEN, groot 17 bunder, waarvan ruim twee bunder Terpbouwland en de overige Greidlanden, gelegen onder het behoor der stad Franeker bij Groot Lankum; te aanvaarden Petri en Mei 1842.

De Conditien zijn te vernemen bij J. R. HIDDINGA, te Wijnaldum, bij wien de briefjes franco moeten worden ingeleverd vóór of op den 17 Julij 1841.

Verkooping van Bloemen in den Prinsentuin
TE *LEEUWARDEN.*

Op Woensdag en Donderdag den 14 en 15 Julij, 's morgens om 10 uren, zal door den Deurwaarder HEIJMANS worden verkocht:

Eenige honderden soorten der schoonste POTGEWASSEN in bloem, alsmede nieuwe Parijsche DHALIA'S, GRANIUMS, Bengaalsche THEE, ILLA BOURBON, en MAANDROZEN.

Komende uit de Kweekerij en groote verzameling van *G. de Groot*, Bloemist te Utrecht.

Alles vóór de Verkooping aldaar te zien.

Verkoop van eene Zathe en Landen,
gelegen onder WIJCKEL.

Mr. W. J. HEMSING, Openbaar Notaris, residerende te Balk, zal, ten gevolge Regterlijke autorisatie, op Vrijdagen den 6 Augustus 1841, ten huize van den Logementhouder *Johannes Annes Schaafsma*, in de Zon te Balk, veilen, en den 27 Augustus daaraanvolgende ten huize van den Logementhouder *Sijbren Aukes Dooper*, in de Roskam te Balk, telkens des namiddags ten 2 ure, presenteren te verkoopen:

Perceel I Strijkgeld f 200.

Eene uitmuntende en zeer aangenaam gelegene ZATHE en LANDEN, met deftige BOEREN HUIZING en eene ARBEIDERS WONING, staande en gelegen buiten en behalven het aandeel derzelve Zathe en Landen onder Follega in de Gemeenschar de Boonen, onder het behoor van Wijckel, groot, gerekend het aandeel in gemelde Gemeenschar 42 bunder 19 roede 10 el, contribuerende in de Grondlasten naar een belastbaar inkomen van *f* 719,45, bezwaard ten Floreenkohiere van Gaasterland en van Eesterga met 28 floreen 15 stuivers en 12 penningen.

Perceel II Strijkgeld f 10.

Een HUIS en ERF, benevens een stuk HOOI- en WEIDLAND, gelegen te Wijckel, groot 2 bunder 35 roede 60 el, contribuerende in de Grondlasten naar een belastbaar inkomen van *f* 18,66.

Perceel III Strijkgeld f 10.

Een HUIS en ERF, staande en gelegen te Wijckel, groot 9 roede 40 el, contribuerende in de Grondlasten naar een belastbaar inkomen van *f* 16,88.

Alles te aanvaarden, wat de Greid- en onbezaaide Bouwlanden betreft, op Petri; wat de Huizingen, Hieming en aanbehooren aangaat, op den 12 Mei, en wat eindelijk de bezaaide Bouwlanden belangt, op Jacobi, alles in 1842. Breeder bij Biljetten omschreven te bekomen bij bovengemelden Notaris, bij wien ook de eigendoms-bewijzen ter visie liggen.

LET WEL.

Tegen verlies van 30 percent van het gefourneerde kapitaal, wordt TER VERKOOP aangeboden: Een AANDEEL in de STOOMBOOT-MAATSCHAPPIJ te Joure.

Te bevragen bij A. H. DE KOE, Deurwaarder te Lemmer.

Brieven franco onder letter K.

FAILLISSEMENT.

Krachtens Bevelschrift van den Edel Achtbaren Heere Regter-Commissaris in het Faillissement van MATTHEUS PIETERS HOUBEN, voorheen Winkelier te Roodhuis, d. d. 6 Julij 1841, is door den Curator ter Griffie der Arrondissements Regtbank te Sneek, ter neder gelegd, de door Zijn Edel Achtbare opgemaakte Rangschikking, met de Bewijzen van Schuldvordering; ten einde daarvan gedurende veertien dagen, door een ieder inzage zal kunnen worden genomen, en daartegen, des goedvindende, door belanghebbenden verzet kan worden gedaan.

De Curator in voormeld Faillissement,
MR. H. HIDDINGA.

Aan het Administratie-Kantoor ten name THIJS FEENSTRA, gevestigd te Leeuwarden, tegen over de Waag, letter D, no. 142, wordt gevaceerd tot de betaling der COUPONS 2½ % Werkelijke Schuld, verschenen den 1 Julij 1841.

Betaaldagen Dingsdags, Woensdags, Donderdags en Vrijdags, des voormiddags van 9 tot 1 uur.

Liefhebbers der Jagt.

De Ondergeteekende maakt aan zijne begunstigers en verder geëerd Publiek bekend, dat hij zoo als vroegere jaren thans weder ruim gesorteerd is met dubbelde en enkelde JAGTGEWEREN, alsmede GANZE-GEWEREN van onderscheidene zwaarte en lengte, alles uit de voornaamste Fabrijk te Luik, waardoor hij in staat is gesteld dezelve zeer laag te kunnen verkoopen.

Dezelve ruilt ook alle soorten van Geweren in, en recommandeert zich verder aan tot het leveren van beste CRAPPÉ en JAGT-HAGEL.

Daar de Ondergeteekende het genoegen heeft gehad van door de Vriesche Liefhebbers der Jagt ruim bezocht te zijn geworden, waardoor er dan ook de meeste Geweren van hem in Vriesland in gebruik zijn, zoo zal hij ook weder alles in het werk stellen, om voortdurend, tot genoegen der Liefhebbers, alles ten zuinigsten over te zetten.

H. J. BUIJS,
Koopman en Mr. Geweermaker, in de Harderingstraat te Groningen.

Het beroemde DENTIFRICIUM ANGLICANUM of ENGELSCH TANDMIDDEL, hetwelk de vuilste en zwartste Tanden ivoor wit maakt, de worm en kalkaangroeijing belet, wegnemende tot in den hoogsten ouderdom alle invreting en bederf van scorbuit, maakt de losse Tanden vast, Mond en Adem frisch en is een preservatief. Dit uitmuntend middel, vroeger verkocht bij wijlen *W. A. Broers*, is thans te bekomen, à 70 Cents, te Leeuwarden bij *P. de Vries, Pz.*, bij het Stadshuis; te Groningen bij *J. Waldi & Comp.*; te Sneek bij *F. Holtkamp*, Boekhandelaar; te Harlingen bij *A. & E. IJzenbeek*, en te Amsterdam bij *P. van Rossen*, Boekhandelaar.

Met vereischt consent gedenken de Weduwe REMKE REMKES, Kasteleinsche in het Nieuwe Tolhuis onder Goënga, en eenige Liefhebbers, op Woensdag den 14 Julij 1841, des namiddags ten half drie ure precies, te laten Verharddraven: *Eene extra fraaije ZILVEREN ZAK-TABAKSDOOS.* Alle Paarden zullen worden toegelaten, mits dezelve geen Prijs hebben gewonnen en tot genoegen der Keurmeesters zijn. Inschrijving en loting zullen plaats hebben ten half één ure.

ZEEVAARTKUNDE, ENZ.

De Onderwijzer F. DIJKSTRA, te Nes op Ameland, wenscht, op zeer billijke Voorwaarden, het getal zijner Kostleerlingen, in de Stel-, Meet- en Zeevaartkunde, met eenige vermeerderd te zien. (Brieven franco).

Iemand, in het bezit van uitgebreide relatien in den handel van Granen, Zaden enz. enz., zoo wel voor binnen- als buitenlands, vraagt een' COMPAGNON, die in staat is een kapitaal van 15 à 20 mille te kunnen aanbrengen. Adres met franco brieven, onder letter B., bij den Boekhandelaar W. EEKHOFF, te Leeuwarden, die echter geen informatien kan geven.

Bij G. T. N. SURINGAR, Boekhandelaar te Leeuwarden, is de zer dagen van de Pers gekomen:

SALOMO, door J. H. VAN DER PALM. *Negende Deel.* Behelzende DEN LAATSTEN ARBEID des Schrijvers en het REGISTER. Met een Voorbergit van den Wel-Eerw. Zeer Gel. Heer NICOLAAS BEETS. . . . . . . *f* 1,85.

Het *Register*, zamengesteld door den Wel-Eerw. Zeer Gel. Heer P. C. MOLHUIJSEN, is bruikbaar zoo wel voor de bezitters van den *tweeden* als voor die van den *derden* druk.

DE SCHIERINGERS EN DE VETKOOPERS, *Romantisch-Dramatische Tafereelen uit de Geschiedenis van Friesland, in de XVde eeuw*; door Mr. A. VAN HALMAEL Jr. Opgedragen aan den HWGeb. HEdGestr. Heer M. P. D. *Baron* VAN SIJTZAMA, Staatsraad, Gouverneur van Friesland enz. enz. Versierd met gesteendrukten titel, en vignet, waartoe het onderwerp is genomen uit deze tafereelen. . . . . *f* 2,80.

PROEVE *van* JAVAANSCHE POËZIE *uit het Javaansche Heldendicht de* Bråtå-Joedå, of de strijd der Baråthås; een Voorlezing; door T. ROORDA, Hoogleeraar te Amsterdam. . . . . *f* 0,75.

Bij F. HOLTKAMP, te Sneek, en J. H. D. MUNNIK, te Joure, wordt heden uitgegeven en is in alle Boekwinkels in Vriesland te bekomen:

1. HANDBOEKJE VOOR DE PLAATSELIJKE BELASTINGEN, *op het Binnen- en Buitenlandsch Gedisteleerd, Wijn en Likeuren, Vleesch en Spek, Meel, Brood en Gebak*, in de provincie Vriesland, bijeen verzameld door J. H. D. MUNNIK, Kandidaat Notaris en Hoofd-Beambte der Plaatselijke Belastingen in de Grietenij Haskerland. Prijs 75 Cents.
2. DE DORPS MUZIJKANT, nieuw oorspronkelijk Blijspel, met Zang, in twee bedrijven, door Iz. J. LION. Prijs 50 Cents.

Bij R. J. SCHIERBEEK, te Groningen, wordt uitgegeven, en is alom te bekomen:

JEZUS CHRISTUS, *de Psalmen en de Evangelische Gezangen, mitsgaders de Formulieren van Eenigheid.* Door H. W. HASELHOFF, Predikant te Rijperkerk en Hardegarijp. De prijs is 2 Gulden.

TER LEEUWARDER COURANTDRUKKERIJ.

VERSLAGEN

VAN DEN

HEER STAATSRAAD, GOUVERNEUR,

EN VAN

HEEREN GEDEPUTEERDE STATEN,

AAN DE

HEEREN STATEN

DER

PROVINCIE VRIESLAND.

Gedaan in derzelver Vergadering van den 6 Julij 1841,

AANSPRAAK en VERSLAG,

gedaan door den STAATSRAAD, GOUVERNEUR, bij de opening der gewone Vergadering van Hun Ed. Groot Achtb. de Heeren STATEN van *Friesland*, op den 6 Julij 1841.

Edele Groot Achtbare Heeren!

Het gewone tijdstip, waarop allerwege in dit Rijk de Provinciale Staten vergaderen, heeft ook UEd. Groot Achtbaren op dezen stond herwaarts doen opkomen, en welkom is mij het oogenblik, waarop ik met de hoogste Vergadering van dit Gewest over vele belangen der Ingezetenen zal mogen raadplegen.

De meest gewigtige gebeurtenissen hebben het tijdperk gekenmerkt, dat er sedert Uwe laatste gewone Vergadering verloopen is.

Belangrijke wijzigingen, waartoe Uwe speciale Afgevaardigden in dubbelen getale hebben medegewerkt, zijn in ons Staatsverdrag aangebragt; wijzigingen, welke gewenschte vruchten zullen kunnen dragen, wanneer iedere Staatsmagt dezelven naauwgezet naleeft, en, zich binnen den kring van de hem aangewezene grenzen bewegende, zijne bevoegdheid niet overschrijdt, maar daarin ook alles aanwendt wat pligt en belangstelling in het geluk der Natie hem voorschrijft, wanneer een ieder, niet alleen Ministers, maar evenzeer zich zelven, althans zedelijk verantwoordelijk acht voor alles wat hij in zijne betrekking heeft gedaan, of heeft nagelaten om te doen, en zoodanige verantwoordelijkheid, Edele Groot Achtbare Heeren! schijnt den zekersten waarborg op te leveren voor de regten en belangen, welke ook wij verpligt zijn te handhaven en te bevorderen.

Kort nadat de herziening der Grondwet was tot stand gebragt, heeft eene niet minder gewigtige gebeurtenis plaats gegrepen; ik bedoel het afstaan van den Troon door Willem den Isten, waarvan ik gelast ben de officiële Acte en Proclamatie in afschriften ter UEdel Groot Achtbarens Vergadering over te brengen, van welken last ik de eer heb mij op dit oogenblik te kwijten. Zal ik UEdel Groot Achtbaren de moeijelijke omstandigheden schetsen, waaronder het Vaderland tijdens deze Troonsverwisseling gebukt ging? Zij zijn aan allen bekend. Ik bepaal mij dan liever tot de herinnering aan de voor ons allen aangename omstandigheid, dat een Vorst, gesproten uit het hier zoo zeer beminde Friesche Stamhuis van Oranje, bekend als uitstekend veldheer, volksgezind, vrijgevig, zijne roeping volkomen beseffende en niets vuriger wenschende, dan zijne landgenooten gelukkig te maken, dat die Vorst onder den naam van Willem de IIde den Troon besteeg. De Natie sluit zich allerwege aan Hem aan, en het is van Hoogstdenzelven dat Nederland heil verwacht. Nog in deze gewone Vergadering zal UEd. Groot Achtb., overeenkomstig art. 54 der Grondwet, de gevorderd wordende schriftelijke huldigings-eed ter onderteekening worden aangeboden, en zal die acte vervolgens door eene Commissie uit UEd. Groot Achtb. aan den Koning behooren te worden overgebragt.

Het Koninklijk Huis is, in het afgeloopen jaar, het geluk mogen te beurt vallen van uit het huwelijk van den *Prins van Oranje* met H. K. H. Mevrouw de Prinses *Sophia Frederika Mathilda van Wurtemberg*, op den 4 September 1840, een Prins te zien geboren worden, aan welken de namen *Willem Nicolaas Alexander Frederik Karel Hendrik* gegeven zijn.

Ook wij mogen ons over deze geboorte verheugen, omdat de Dynastie van het Huis van Oranje, zoo naauw aan het geluk, de rust en welvaart van ons Vaderland verbonden, daardoor is uitgebreid, en de Troonsopvolging in den regten lijn meer is verzekerd geworden.

Bij art. 19 van het Reglement, bepalende de wijze waarop het de magt door de Staten van deze Provincie overeenkomstig de Gr wordt uitgeoefend, is mij de verpligting opgelegd, mededeeling Groot Achtb. te doen van alles wat, sedert de laatste vorige Verg door mij en Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provincie in naam ten is verrigt.

Overeenkomstig den uitslag van de daarover plaats gehad hebbe beratien, is door ons niets in naam Uwer Vergadering gedaan, d het daarstellen van een Reglement, houdende verbod op het rapen ren van zekere vogelen na den laatsten April van elk jaar.

Deze zaak scheen ons vooral met betrekking tot de klevietseijeren langrijk, om een geheel saisoen te laten voorbijgaan, zonder eenige kende bepaling nog vóór den broeitijd daar te stellen. UEd. Groot zamenkomst lang daarna invallende, hebben wij gemeend deze aangele heid onder de bijzonder spoed vereischende zaken te mogen rangschik Het door ons ter approbatie ingezonden Reglement heeft op den 23 A jl. de Koninklijke sanctie bekomen.

Hier, Edele Groot Achtbare Heeren! zoude ik mijne mededeeling kun eindigen, dan, overtuigd van de belangstelling bij UEd. Groot Achtb. alles wat met de belangen der Ingezetenen van dit Gewest in zoo naauw verband staat, nopen mij nog deze en gene aangelegenheden te behandelen, welke niet direct tot het beheer van Uwe Gedeputeerden behooren, ten einde UEd. Groot Achtb. zoo doende een volledig overzigt te verschaffen van alles, wat de aandacht Uwer vergadering verdient.

Eene eerste plaats onder deze mededeelingen verdient de goede gees welke onder de Ingezetenen van dit Gewest heerscht; geene woelinge tegen het erkend gezag worden hier gesmeed of ondersteund; eerbied voo Wet en Orde, stipte en naauwgezette vervulling van Maatschappelijke en Burgerlijke pligten, zie daar, Edele Groot Achtbare Heeren! zoo vel voorouderlijke eigenschappen, waarvan de Ingezetenen in dit Gewest nog niet zijn vervreemd.

's Rijks belastingen worden dan ook met naauwgezetheid gekweten; de zoogenaamde consumptive middelen vermeerderen van tijd tot tijd en duiden een hooger cijfer aan dan vroeger; ik heb gemeend van deze omstandigheid dáárom te dezer plaats en te dezer gelegenheid te moeten gewagen, omdat die meerdere opbrengst van invloed geweest is op de inkomsten van sommige dier Gemeenten, door welke op den Rijks-Accijns wegens de bedoelde middelen plaatselijke opcenten geheven zijn geworden.

Eene billijke en regtvaardige toepassing van de regelen bij de Wetten op de Rijks-Middelen vastgesteld is evenzeer de moeijelijke als de eigendommelijke taak dergenen door de wet daarmede belast, en mijne aanhoudende en dagelijksche zorg strekt daarhenen, om, ook in dit opzigt, de wet te eerbiedigen en te helpen ten uitvoer leggen. Daarom heb ik de in deze Provincie vroeger voorgeschreven maatstaven ter regeling van het Patentregt ingetrokken en buiten effect gesteld, ten einde eene vrije en met de wet overeenkomende werking aan de Collegien van Zetters met den Controleur te verzekeren.

Ook omtrent de Nationale Militie en Schutterijen voldoen de Ingezetenen bereidvaardig aan de op hen rustende verpligtingen, en reeds op den 9 Junij dezes jaars, was het geheele contingent, voor zoo ver verpligt, op 5 man na, aangezuiverd. Dit contingent, voorloopig bepaald op 720 man, kan nog met 37 man worden verhoogd, indien een verschil van gevoelen deswege, tusschen de Departementen van Oorlog en Binnenlandsche Zaken, door Zijne Majesteit in dien zin wordt uitgemaakt.

Wat aangaat de ligting der Plaatselijke Schutterijen, deze heeft in het afgeloopen jaar weder naar behooren en met inachtneming der bestaande bepalingen plaats gehad.

Op den 1 Junij dezes jaars was de geheele sterkte dezer Schutterijen 167 man, waarvan tot de reserve behooren 785.

De sterkte van den 1sten ban alleen bedroeg 1185 man.

Met de verdere organisatie der *rustende* Schutterijen, waarmede in het vorige jaar was aangevangen, is voortgegaan, in het bijzonder wat betrekking heeft tot de benoeming en aanstelling der Onder-Officieren en tot de uitvoering der bepalingen van het Koninklijk Besluit van den 4 Augustus 1839, (Staatsblad No. 36) omtrent het toepassen op de *rustende* Schutterijen van de verordeningen ten aanzien van de Tucht- en Regtspleging voor de *dienstdoende* Schutterijen vastgesteld, zoodat de volledige organisatie der rustende Schutterijen in dit Gewest eerlang geheel zal zijn ten einde gebragt.

De sterkte dezer rustende Schutterijen bedroeg op den 1 Junij 1841 een getal van 5621 man, van welke 2592 tot de reserve behooren; terwijl de 1ste ban van dezelve 4704 man sterk was.

Op den 1 Januarij 1840 was de bevolking van deze Provincie, blijkens de uitkomsten der tienjarige volkstelling, na aftrek der militairen en gevangenen onder de bevolking der stad *Leeuwarden* begrepen, 226,415 zielen,

in 1840 zijn geboren	7963		
„ „ „ gestorven	4697		
dus meer geboren dan gestorven		3,266	„
uit andere Provincien meer ingekomen dan uit *Vriesland* vertrokken		12	„

zoodat de bevolking op den 1 Januarij 1841 beliep 229,693 zielen.

Aangenaam is het mij UEd. Groot Achtb. te kunnen mededeelen, dat de Plaatselijke Besturen in het algemeen beantwoorden aan de verwachting, welke met regt van een personeel, als waaruit dezelve in dit Gewest zijn zamengesteld, mogt worden verwacht; aan eene naauwgezette naleving van wetten en verordeningen paren Hun Edel Achtbaren eene loffelijke activiteit, en zeker zijn de belangen der Ingezetenen en die van het algemeen aan goede handen aanvertrouwd. Met ijver blijven dezelve medewerken tot eene geregelde en goede uitvoering der wetten op de Nationale Militie en Schutterijen, waardoor niet weinig wordt toegebragt tot bevordering van deze meest teedere belangen der daarbij betrokkene Ingezetenen, en tot eenen ordelijken uitslag der daaraan verbonden werkzaamheden, zoodat ik nog onlangs, op last van den Minister van Binnenlandsche Zaken, Hun Edel Achtbaren Zijner Majesteits tevredenheid heb mogen betuigen over de wijze, waarop zij tot den afloop der ligting van 1840 hadden medegewerkt.

In het personeel dezer Plaatselijke Besturen zijn slechts weinige veranderingen voorgevallen. Door den Koning is, op het daartoe door den Heer *A. T. R. Sixma* Baron *van Heemstra* gedaan verzoek, aan denzelven eervol ontslag verleend als Grietman van *Barradeel*, en is door Zijne Majesteit in diens plaats benoemd de Heer *H. B. van der Haer*, Grietman van *Oost-Stellingwerf*.

De in de Stedelijke Raden opengevallene plaatsen zijn, overeenkomstig het Reglement, geregeld aangevuld geworden.

Bij Z. M. Besluit van den 21 December 1840, no. 21, zijn de Wethouders in de verschillende Steden dezer Provincie, die, volgens Art. 56 van het Reglement op het Bestuur der Steden, op den 2 Januarij 1841 moesten aftreden, weder als zoodanig benoemd.

In de plaats van de Heeren *J. H. van Boelens* en *P. J. Lootsma*, op daartoe gedaan verzoek eervol ontslagen, zijn tot Wethouders benoemd de Heer *G. van Wageningen* te *Leeuwarden* en de Heer *K. R. Visser* te *Stavoren*.

Bij de Grietenij-Besturen van *Leeuwarderadeel* en *Hennaarderadeel* zijn door den Koning benoemd tot Secretarissen de Heeren Mr. *W. E. Engelen* en Mr. *R. Binkes*, de eerste ter vervanging van den Heer *J. Hora Adema*, die, wegens zijne benoeming tot Militie-Commissaris in deze Provincie, een eervol ontslag uit gemelde betrekking heeft verzocht en bekomen, en de laatste in plaats van den Heer *W. K. Hoekstra*, overleden.

Bij het Bestuur der Stad *Workum* is door den Koning benoemd tot Secre-

taris de Heer *J. H. van Wetzinga*, en zulks in plaats van den Heer *A. L. Petma*, overleden.

In de vervulling der ontstane vacatures onder de Assessoren bij de Grietenij-Besturen is door mij, overeenkomstig het Reglement, voorzien. Aan

In de vacante Grietenijen *Idaarderadeel* en *Oost-Stellingwerf* zijn tot nog toe geene Grietslieden benoemd geworden; evenzeer is ook de door het overlijden van den Heer *G. Wilhelmij* ontstane vacature van het Secretariaat van *Tietjerksteradeel* nog niet weder vervuld.

Bij dispositie van den 11 Maart 1841 heeft de Minister van Binnenlandsche Zaken goedgevonden, in aanmerking nemende de algemeene belangen van de dienst en die der Provincie, de Hoofd-Ingenieurs van den Waterstaat in de Provincien *Vriesland* en *Groningen* onderling te verplaatsen, en is dientengevolge de Heer *A. C. Kros* belast met de dienst van Hoofd-Ingenieur in deze Provincie.

Door mijn Ambtsvoorganger is in der tijd de vereischte autorisatie verleend tot het oprigten van het Friesch Genootschap van Proefondervindelijken Landbouw; dat Genootschap gaat voort met het nemen van proeven voor den Akkerbouw, terwijl hetzelve door het uitloven van Medailles de inlandsche Rund- en Schapenrassen tracht te veredelen, waartoe, wat deze laatsten aangaat, het allerwege in dit Gewest jaarlijks kosteloos voor den veefokker verspreiden van Rammen van Engelsch Leycesterras gunstig medewerkt.

Ook het door hetzelve verspreiden van een *zwart* Varkenras, en het kruisen van het inlandsche met dit ras schijnt goede vruchten op te leveren.

Als uitvloeisels van dit Genootschap verdienen nog vermelding:

1°. Eene door hetzelve opgerigte Boter-Societeit, zoo ter bevordering van de verbetering van dit product, als ter wering van kwade praktijken ten dezen.

2°. Het oprigten van een onderling verwaarborgingsfonds tegen verlies van Vee, in welk fonds reeds het eerste jaar wierd ingeschreven voor eene som van plus minus *f* 550,000,00.

Het zal UEd. Groot Achtb. niet onaangenaam zijn te vernemen, dat Zijne Majesteit, bij Besluit van den 12 April 1841, no. 70, de rigting van den nieuw aan te leggen Straatweg op de *Lemmer*, voor zoo ver het gedeelte tusschen *Leeuwarden* en *Sneek* betreft, in overeenstemming met het laatstelijk daaromtrent door UEd. Groot Achtb. uitgebragt gevoelen, heeft bepaald;

Voorts dat de bestekken van den aanleg dezes wegs, al voor eenigen tijd, ter approbatie zijn verzonden;

Dat ook reeds de bestekken voor de daarin te leggen bruggen gereed zijn;

Dat, met uitzondering van nog slechts één, van *al* de belanghebbende eigenaren, de noodige toestemmingen in den afstand hunner gronden bereids zijn verkregen;

Dat de autorisatie, ten einde tot de aanbesteding te kunnen overgaan, door mij, dagelijks wordt te gemoet gezien, en dat bij het spoedig inkomen daarvan en bij gunstig herfstweder, het vermoeden bestaat, dat deze weg, nog vóór den winter, zal kunnen gereed zijn.

Omtrent het gedeelte van dezen weg tusschen *Sneek* en de *Lemmer* zijn nog verzoekschriften om eene betere rigting ingekomen, welke alsnog het onderwerp van naauwkeurig onderzoek uitmaken.

Van den aanleg des grooten wegs naar *Harlingen* heeft bereids, op den 3 October 1840, de aanbesteding plaats gehad, en is, na dat tijdstip, met de uitvoering onmiddellijk een begin gemaakt; doch de menigvuldig gevallene regens, gedurende de maand *October*, hebben niet gedoogd dit werk met dien spoed, welke bij de bestekken was gevorderd, voort te zetten, terwijl hetzelve, bij de vroeg invallende aanhoudende en strenge vorst, eenen geruimen tijd geheel en al heeft moeten worden gestaakt.

Hier kwam bij dat, in twee perceelen, zwarigheden over de onteigeningen waren gerezen, waarvan de opruiming zeer veel tijds en moeite heeft gekost,

en welke zelfs niet zonder Zijner Majesteits tusschenkomst hebben kunnen worden geschikt; alsmede dat de aannemer van de aardenbaan, tijdens de onderhandelingen over deze onteigeningen, met het werk, in gemelde perceelen, geen voortgang meenende te kunnen maken, en vervolgens pretendeerende aanspraak op schadeloosstelling te hebben, wegens daardoor ondervonden oponthoud, eindelijk in April ll. het werk verliet, en zich wendde met een verzoekschrift om wijzigingen in het bestek en schadeloosstelling, of ontslag van de verdere uitvoering, aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, welk verzoekschrift, na het onderwerp van correspondentie tusschen Zijne Excellentie en mij te hebben uitgemaakt, is afgewezen, waarvan het gevolg is geweest dat gezegde aannemer op den 26 Junij jl. dezelfs werkzaamheden heeft hervat.

Ik voed de hope, dat dit werk van algemeen nut, van nu voortaan, zonder verhindering zal kunnen worden vervolgd.

Met de aardenbaan is men thans zoover gevorderd, dat dezelve bij gunstig weder in vier weken tot *Franeker* toe kan afgewerkt zijn; terwijl het gedeelte van af *Franeker* tot *Harlingen* ook nog vóór den winter zal kunnen gereed wezen.

De bestrating van *Leeuwarden* tot *Marssum* is voltooid, gelijk mede de beschulping van den weg naar *het Bildt*, van *Marssum* tot den Langhuisterweg bij *Beetgum*, waardoor alreede eene nieuwe belangrijke communicatie met *Vrieslands* hoofdstad is verzekerd.

Ik heb het niet ongepast gevonden dit voltooide gedeelte wegs, ter gelegenheid en op het oogenblik van UEd. Groot Achtb. tegenwoordige zamenkomst, voor de algemeene passagie te openen.

Hier ter plaatse meen ik UEd. Groot Achtb. nog te moeten mededeelen, dat, ten gevolge van de ontbinding van het Amortisatie Syndicaat, bij 's Konings Besluit van den 27 Maart 1841, No. 91, is bepaald, dat met den 1 Mei daaropvolgende het *materieel* beheer der groote wegen en vaarten en daarin genoemde veren over de rivieren aan het Departement van Binnenlandsche Zaken zoude overgaan, terwijl het *geldelijk* beheer dier goederen en zaken bij het Departement van Financien zoude verblijven, en dat die overgang op het bepaalde tijdstip, overeenkomstig de daaromtrent gegevene voorschriften, heeft plaats gehad.

Tot het doen van een finaal voorstel aan UEd. Groot. Achtb. wegens den aanbouw van een Paleis van Justitie is nog niet kunnen worden overgegaan, omdat het bestaande verschil in gevoelen, omtrent de bekostiging van het Locaal voor de Arrondissements Regtbank, hetwelk in denzelfden bouw zoude worden begrepen, nog niet geheel is opgeheven; doch ik vleije mij, dat zulks nog dit jaar zal kunnen plaats hebben en in eene buitengewone vergadering, welke, ook om nog andere onderwerpen, in den loop Uwer beraadslagingen zal blijken wenschelijk te zijn, aan UEd. Groot Achtb. zal kunnen worden aangeboden.

Reeds lang bestond er behoefte aan een nieuw huis van Arrest te *Sneek*, en daarin wordt thans voorzien.

's Rijkswege is dit gebouw in de maand April dezes jaars voor eene som van ongeveer dertig duizend guldens aanbesteed, en is hetzelve thans onder handen.

Mij vleijende, voor zoo ver mij betreft, en de bezigheden, onafscheidelijk verbonden aan het aanvaarden der veel omvattende betrekking, welke ik de eer heb te bekleeden, hebben toegelaten, de meest gewigtige aangelegenheden in dit overzigt te hebben omvat, blijft mij alleen nog over UEd. Groot Achtb. toegevendheid en welwillende medewerking met aandrang in te roepen, en eindige ik hetzelve, met den hartelijken wensch, dat onze beraadslagingen, met die kalmte en eenstemmigheid gevoerd, als welke alleen in staat is om tot goede uitkomsten te leiden, zullen mogen bevorderlijk zijn aan den bloei en de welvaart van een ons allen dierbaar Gewest.

Leeuwarden, *De Staatsraad, Gouverneur van Friesland,*
den 6 Julij 1841. M. P. D. VAN SIJTZAMA.

EDELE GROOT ACHTBARE HEEREN!

Het tijdstip is weder aangebroken, waarop wij, in voldoening aan artikel 45 des Reglements, bepalende de wijze op welke het gezag en de magt der Staten van dit Gewest, overeenkomstig de Grondwet, wordt geoefend, UEd. Groot Achtb. verslag zullen geven van den Staat dezer Provincie, met betrekking tot het beheer derzelve.

Daartoe dan overgaande, beginnen wij met aan UEd. Groot Achtb. in de eerste plaats eenige mededeelingen te doen omtrent de uitkomsten van den Landbouw, een onderwerp van het grootste belang voor deze Provincie, waarmede *Vrieslands* bloei en welvaart in zulk een naauw verband staan.

De oogst der *Tarwe* is ongunstig uitgevallen, daar dit graansoort door den menigvuldigen en aanhoudenden regen veel heeft geleden, en de hoedanigheid over het algemeen middelmatig is geweest. Voor het grootste gedeelte wordt dezelve voor de bakkerijen ongeschikt gehouden, en zal derhalve aan de Stijfsel-fabrijken in *Holland* en elders geplaatst moeten worden.

De oogst der *Rogge* heeft mede geene gunstige uitkomsten gehad, en het goede vooruitzigt op eenen voordeeligen uitslag heeft zich niet verwezenlijkt, daar de aanhoudende regen in de maanden Julij en Augustus ook nadeelig op dit graan heeft gewerkt.

De *Zomer-* en *Winter-Garst* mag beschouwd worden als vrij wel te zijn geslaagd, hoezeer dezelve, vooral wat de Zomer-Garst betreft, mede door het natte weder heeft geleden. In den herfst waren de prijzen hoog, doch later zijn dezelven gedaald.

De *Haver* is tamelijk goed uitgevallen, hoewel dezelve naar gelange van den tijd, waarop ze wierd uitgezaaid en naarmate van den aard der gronden, waarop ze wierd geteeld, hier meerdere en daar mindere schade door het natte saisoen heeft bekomen.

Over het algemeen is de hoeveelheid nog al vrij belangrijk geweest, en konde de Haver in het najaar tegen hooge prijzen worden afgezet.

Wat de *Boekweit* betreft, zoo is de oogst derzelve ongunstig geweest, en kan de opbrengst van deze veldvrucht niet meer dan matig worden genoemd. De hoop op eene betere uitkomst ging door het natte jaargetijde verloren.

Even als in het vorige jaar, is ook de uitkomst van de verbouwing van het *Koolzaad* niet gunstig te noemen, en hebben in het voorjaar vele landen, daarmede bezaaid, moeten worden omgeploegd. Het overgeblevene heeft door den regen, zoo in hoeveelheid als in hoedanigheid, veel geleden. De prijzen waren echter hoog, en dit heeft veroorzaakt dat daardoor de nadeelen minder zijn geweest, dan waartoe het gewas anders aanleiding gaf.

Het *Vlas* is zeer slecht geslaagd, en zijn de verbouwers van hetzelve verstoken gebleven van de voordeelen, welke dit product, bij een goed gewas, kan opleveren. Eerst heeft het veel geleden door de nachtvorsten, en later door den menigvuldigen regen, vergezeld van harden wind.

De *Cichorei* heeft een vrij goed gewas opgeleverd; terwijl de aanhoudende goede prijzen van dit product oorzaak zijn, dat jaarlijks meer grootere uitgestrektheden lands met deze vrucht worden bezaaid, en de reeds tot andere einden gediend hebbende fabrijken weder tot Cichorei fabrijken worden ingerigt of er nieuwe worden gesticht.

De oogst der *Erwten* is middelmatig geslaagd; terwijl ook die der *Paarden-* en *Duivenboonen* beschouwd mag worden als redelijk goed te zijn, uitgevallen.

Wat de *Aardappelen* aanbelangt, waarvan de verbouwing voor deze Provincie zóó belangrijk is, zoo kan daaromtrent hetzelfde gunstige bérigt niet worden medegedeeld, als in het vorige jaar geschiedde. Deze vrucht heeft zeer veel geleden en de uitkomst van den Aardappelenbouw is, over het algemeen, niet gunstig geweest.

Even als de oogst van het *Lijnzaad*, is ook die van het *Klaverzaad* ongunstig uitgevallen aan te merken.

Mogt in het vorige jaar gunstige vermelding worden gemaakt van de

komsten, welken de *Graslanden* en de oogst van het *Hooi* hadden opgeleverd, thans is dit het omgekeerde geval, daar over het algemeen de graslanden voor het vee eene schrale weide hebben gehad en de hooioogst veel te wenschen heeft overgelaten.

De hoeveelheid der gemaakte *Boter* is dan ook aanzienlijk minder geweest dan in de laatst voorgaande jaren, hoezeer de hoedanigheid goed was en hooge prijzen hebben kunnen worden bedongen.

In 1840 heeft de uitvoer van dit, voor deze Provincie zóó belangrijk, artikel slechts 5,110,175 Nederlandsche ponden bedragen, en dus 1,601,480 ponden minder dan in 1839, welk jaar reeds een aanzienlijk nadeelig verschil opleverde bij vorige jaren.

Het gemaak der *Kanter-kaas* heeft, wat de hoeveelheid betreft, in hetzelfde lot met de boter gedeeld, zijnde de hoedanigheid echter zeer goed uitgevallen, doch de prijs beneden dien van het vorige jaar gebleven.

De uitvoer van *Kanter-kaas* overtreft evenwel dien van 1839 met 113,444 Nederlandsche ponden, bedragende dezelve, over 1840, 1,384,424 ponden.

De middelprijs van de Boter bedroeg in 1840 *f* 36,14 en dus *f* 1,76½ meer dan in 1839, toen dezelve was *f* 34,37½; terwijl de hoogste prijzen zijn geweest in de maand December *f* 43, en de laagsten in de maand Junij te *Leeuwarden* *f* 28, en te *Sneek* *f* 29.50.

In 1840 was daarentegen de middelprijs der Kanter-kaas lager dan in 1839. Dezelve bedroeg in het laatstgenoemde jaar *f* 22,67; terwijl ze in het eerstgemelde was *f* 21,36. In de maand Mei was de hoogste prijs te *Leeuwarden* *f* 24.50, en te *Sneek* *f* 23,75, en in de maand Junij de laagste prijs te *Leeuwarden* *f* 20, en te *Sneek* *f* 19.50.

Mogten de uitkomsten der voornaamste producten van den Landbouw niet gunstiger zijn dan wij hebben medegedeeld, het verheugt ons echter dat wij UEd. Groot Achtb. een gunstiger tafereel mogen ophangen van den toestand van het Rundvee, welks bezit voor deze Provincie zóó belangrijk is.

Tot nog toe genieten wij het geluk bewaard te zijn gebleven voor de zoo zeer gevreesde Longziekte, welke elders in ons Vaderland nog steeds onder het Rundvee heerscht en groote verwoestingen aanrigt; terwijl de gezondheid van het Vee, naar luid der ingekomene berigten, over het algemeen, niets te wenschen overlaat en geene sporen zijn overgebleven van de onder hetzelve geheerscht hebbende *Tongblaar* of *Mondspruw* en *Klaauwzeer*, van welke ziekten wij in ons vorig Verslag gewaagden.

Het Rundvee is tegen hooge prijzen verkocht geworden; terwijl er zeer aanzienlijke uitvoeren, zoo wel naar *Holland*, als naar *Hanover* en *Duitschland*, hebben plaats gehad.

Gedurende de eerste helft van het jaar zijn de Paarden ook, over het algemeen, zeer gezond geweest, doch later in den zomer en in den herfst hebben velen aan keelziekten geleden; terwijl eenigen daaraan zijn gestorven.

Hoezeer de Schapen gezond zijn geweest en men ook bij dezen geene sporen van de onder dezelven geheerscht hebbende Tongblaar en klaauwziekte konde ontdekken, zoo is de fokkerij van Schapen echter ongunstig geweest. De prijs van de Wol, ofschoon in aanzienlijke hoeveelheid voorhanden, was over het algemeen 20 Cents per Ned. pond minder dan in het vorige jaar.

Naar het Noorden van *Frankrijk* en *Duitschland* hebben slechts geringe verzendingen plaats gehad.

De veredeling van het oude *Vriesche* ras blijft, bij voortduring, goede vruchten dragen, terwijl de hierdoor verkregene Lammeren gezocht zijn en voor dezelven hooge prijzen kunnen worden bedongen. Even als in 1839 zijn ook in het afgeloopen jaar een aanmerkelijk getal van de beste rassen voor buitenlandsche rekening tegen sommen, verre boven den gewonen prijs, aangekocht.

Ook de Varkens zijn gezond gebleven, en de gewone ziekte heeft, voor zoo verre bekend, nergens onder dezelven geheerscht. Deze dieren hebben in den verloopen jare aan derzelver bezitters goede voordeelen opgeleverd.

Volgens het deswege ingekomen rapport van de Commissie van Landbouw worden de *kleine zwarte Varkens* van vreemd ras meer en meer gezocht, eensdeels, dewijl dit soort spoediger en met veel minder kosten geschikt kan worden gemaakt ter slagting, en anderdeels uit hoofde zelve voor kleinere huishoudingen gevoegelijker is te gebruiken.

De daarmede gefokte Biggen bij inlandsche soorten voldoen zeer goed, terwijl ze de aan deze laatsten eigene geschiktheid, om met betrekkelijk weinig voedsel vet te worden, blijven behouden en daarbij gelijk eene mindere vatbaarheid voor de zoogenaamde varkens-ziekte bezitten.

Ten aanzien der Paardenfokkerij luiden de berigten bij voortduring gunstig. Het getal der gedekte Merrien heeft bedragen 1967, dat der geworpene veulens, voor zoo verre daarvan aangifte is geschied, 1212, en dat der Dekhengsten, die zijn toegelaten geworden, 37.

Overeenkomstig het Reglement op de Paardenfokkerij zijn, ter voldoening aan de daartoe ingekomene aanvragen van geschikte Landbouwers, zes merrieveulens van het beste ras om niet afgestaan, ten einde tot moeder-paarden te worden aangekweekt en te strekken tot vermeerdering der paarden van het echte Vriesche ras.

Sedert de invoering van het bedoelde Reglement zijn 26 Merrieveulens uitgedeeld aan Landbouwers, in verschillende gedeelten der Provincie woonachtig; vier van dezelven zijn gestorven, doch de overigen verkeeren in goeden toestand.

De Veulens, die volle drie jaren oud zijn geworden, zijn gedekt door zoodanige Hengsten, als den bezitters derzelven door den Keurmeester, op last van den Heer Gouverneur der Provincie, zijn aangewezen, in overeenstemming met het bepaalde bij art. 38 van het boven aangehaalde Reglement.

Op het Eiland *Ameland* zijn weder, even als in het vorige jaar, Hengsten van vreemd ras uit 's Rijks Stoeterij te *Borculo* geplaatst geworden, ten einde aldaar de Paardenfokkerij te bevorderen.

Het is echter noodzakelijk en van belang dat hierin verbetering wordt aangebragt, ter verkrijging waarvan wij onze beschouwingen aan de Regering hebben medegedeeld. De uitslag onzer aangewende pogingen is evenwel nog niet bekend.

Ofschoon de *Bijenteelt* niet zoo ongunstig is uitgevallen als in 1839, heeft dezelve toch weder geene groote voordeelen opgeleverd, en kan de uitkomst niet anders dan als matig goed worden beschouwd. De prijzen van het Was en den Honig waren iets lager dan in het vorige jaar.

In de *Warmoezerijen* zijn de meeste vruchten slecht uitgevallen; terwijl daarbij de prijzen der producten matig waren, zoo dat de Warmoezeniers niet die voordeelen hebben genoten, waarover zij zich in het vorige jaar mogten verheugen.

De *Bloemmisterijen* zijn in goeden toestand blijven verkeeren, en het getal Bloemkweekers is nog steeds toenemende.

Over het algemeen is de uitkomst der Boomkweekerijen niet ongunstig geweest, en hebben de prijzen der verschillende artikelen zich goed gehouden.

De *Vruchtboomen* hebben weinige voordeelen opgeleverd, daar, bij eenen over het algemeen niet zeer ruimen oogst, de prijzen niet hoog waren.

De *Houtgewassen* zijn goed gegroeid; terwijl de prijzen van het hout aan de bezitters van hetzelve niet onbelangrijke voordeelen hebben verzekerd.

De uivoer van *ongemalen Schors* heeft in 1840 beloopen 176,050 Nederlandsche ponden, dus 56,050 ponden meer dan in 1839, welk jaar echter een groot nadeelig verschil opleverde bij 1838, toen die uitvoer 314,[illegible] Nederlandsche ponden bedroeg.

Hiermede, Edele Groot Achtbare Heeren! hebben wij aan UEd. Groot Achtb. een kort overzigt medegedeeld van de uitkomsten des Landbouws en van hetgene daarmede in dadelijke betrekking staat, en wanneer wij het gezegde zamenvatten, zal daaruit geblijken, dat die uitkomsten over het algemeen niet voordeelig zijn geweest, hoezeer wij ons in het gi[illegible]

hebben te verheugen, dat wij voor buitengewone rampen en verliezen zijn bewaard gebleven.

Alvorens dit onderwerp te verlaten, vermeenen wij UEd. Groot Achtb. hier ter plaatse nog te moeten mededeelen, dat, ten gevolge der nieuwe wetsbepalingen op het stuk der ontginningen van woeste gronden, reeds verschillende aanvragen zijn ingekomen, ten einde onder het genot dier gunstige bepalingen tot zulke ontginningen over te gaan. Wegens het nut en belang dat er in gelegen is, om woeste en ledig liggende gronden in bewoonbare en vruchtdragende te herscheppen, is het zeer te wenschen, dat aan die ontginningen meerdere uitbreiding worde gegeven.

Overgaande om aan UEd. Groot Achtb. eenige mededeelingen te doen omtrent den toestand des Buitenlandschen handels, der Scheepvaart, van den Scheepsbouw en der Scheepsreederijen, welke allen met elkander in naauw verband staan, kunnen wij UEd. Groot Achtb. in alle opzigten niet zoo gunstig berigten, als dit in het vorige jaar het geval is geweest.

De Buitenlandsche Handel was minder bloeijende en belangrijk, ofschoon de voortbrengselen, die dit Gewest oplevert, geregeld naar Buitenlands hebben kunnen worden verzonden.

Van sommige artikelen hebben wij in dit verslag reeds melding gemaakt, doch ook hebben er nog uitvoeren van andere goederen plaats gehad, waarvan wij de voornaamsten willen opnoemen.

De uitvoer van *Dakpannen* overtrof dien van 1839, en bedroeg 1,943,450.

Aan *Beenderen* beliep die eene waarde van *f* 23,764,50 en dus *f* 7,050,50 minder dan in het voorgaande jaar.

De uitvoer van *Cichoreiwortelen* is ook minder geweest dan in het jaar 1839. Dezelve bedroeg nu 461,100 Ned. ponden; terwijl dezelve toen eene hoeveelheid van 547,357 ponden uitmaakte.

De uitvoer van *Huiden* en die van *Olie* zijn, in vergelijking met vorige jaren, zeer onbeduidend geweest; terwijl er ook mindere uitvoer van Koeken van Lijnzaad heeft plaats gehad, dan in 1839.

Ten aanzien van de *Paling* is de uitvoer van 1840 grooter geweest, dan die van het vorige jaar. Dezelve heeft bedragen eene hoeveelheid van 340,000 Nederlandsche ponden.

Wat het *Ruw Vlas* betreft, zoo is de uitvoer daarvan weder minder geweest dan in 1839, leverende een verschil op van 49,543 Nederlandsche ponden; terwijl in dat jaar wel 372,330 Nederlandsche ponden minder waren uitgevoerd dan in 1838. In 1840 heeft er echter een uitvoer van 30,000 ponden gehekeld Vlas plaats gehad, hetwelk vroeger niet is voorgevallen.

Even als in vorige jaren, heeft ook de invoer weder voornamelijk bestaan uit *Hout*, *Granen* en *Steenkolen*, alsmede uit *Potasch*, *Hennep* en *Teer*; terwijl er ook nog aanvoeren van *Ruw Zout*, *IJzer*, enz. zijn geschied. Over het algemeen waren de ingevoerde hoeveelheden minder dan in 1839.

De *Buitenlandsche Scheepvaart* was ook minder bloeijende, en heeft niet zulke goede uitkomsten gehad, dan wij in het vorige verslag mogten vermelden. De vrachten moesten tegen zeer lage prijzen worden aangenomen, hetwelk medebragt, dat de vaart niet levendig was en de voordeelen gering waren.

De *Binnenlandsche Scheepvaart*, waarin zoo velen een middel van bestaan vinden, en waarmede vele honderden van Tjalkschepen van 25 tot 40 lasten groot zich bezig houden, heeft mede geene gunstige uitkomsten opgeleverd.

Wat den *Scheepsbouw* betreft, zoo hebben in het afgeloopene jaar op de onderscheidene Scheepstimmerwerven in deze Provincie steeds aanbouwen van nieuwe Schepen, zoo wel voor de Buitenlandsche, als voor de Binnenlandsche vaart, plaats gehad. Op de werven te *Harlingen*, *Joure*, *Lemmer*, *Grouw* en *Woudsend*, welke de voornaamste zijn, zijn verschillende Kofschepen, van onderscheidene grootte, gebouwd, van stapel geloopen en in zee gebragt, zoo wel voor rekening van bijzondere personen, als voor de hier gevestigde Scheepsreederijen.

De mindere bloei der Buitenlandsche Scheepvaart schijnt echter niet zonder invloed te zijn op de uitbreiding van den Scheepsbouw, daar er niet zoo vele nieuwe bestellingen zijn gedaan, dan dit in het vorige jaar het geval was.

Mogten de in 1839 ter Walschvisch- en Robbenvangst uitgezonden Schepen zich over geene gelukkige vangst verheugen, dit zelfde lot viel ook aan de tot hetzelfde einde in 1840 uitgeruste twee Schepen te beurt.

De uitkomsten der reis waren zeer ongunstig, en slechts ongeveer 1800 Robben wierden aangebragt, ten gevolge waarvan dan ook weder aan de Uitrusters de, bij de wet van den 12 Januarij 1816 (Staatsblad no. 6), bepaalde premie voor wanvangst is toegekend geworden.

Niettegenstaande deze herhaalde ongunstige uitkomsten, hebben de Heeren *Barend Visser en Zoon* echter hunne onderneming niet gestaakt, doch hebben zij de beide bedoelde Schepen in dit voorjaar weder op nieuw uitgerust, en ter Walvisch- en Robbenvangst uitgezonden

De toestand van den binnenlandschen Handel, der Neringen en Hanteringen is al nagenoeg gelijk gebleven aan dien van het vorige jaar, en zijn daarin geene bijzonder in het oogloopende veranderingen voorgevallen.

Volgens de ingekomene berigten zijn er tot de kustvisscherij gebezigd 36 schepen, waarvan 7 behooren tot het eiland *Ameland*, 10 te *Wierum* en 19 in het Moddergat onder *Nes*.

Hoezeer deze schepen eene tamelijk goede vangst hebben gehad, zoo is echter de verdienste gering geweest; terwijl er, even als in het vorige jaar, door de vangst van weinige Schol, geene belangrijke hoeveelheid visch is gedroogd en daaruit dus ook geene voordeelen van aanbelang zijn voortgevloeid.

Met betrekking tot den toestand der Fabrijken en Trafijken binnen deze Provincie, mogen wij ons verblijden dezelfde gunstige berigten te kunnen mededeelen als bij het vorige verslag. Dezelve zijn, over het algemeen, in eenen bloeijenden staat en strekken tot bevordering van binnenlandschen bloei en welvaart.

Sedert het tijdstip, waarop ons vorig verslag is opgemaakt, hebben wij, in overeenstemming met Zijner Majesteits besluit van den 31 Januarij 1824 (Staatsblad No. 19), vergunningen verleend tot de oprigting der navolgende Fabrijken en Trafijken:

tot eenen Cement Molen, door paarden gedreven te *Achlum*;
tot Cichorei-droogerijen te *Dantumawoude*, *Rinsumageest*, *Veenwouden* en *Driesum*;
tot eene Disteleerderij van Likeuren te *Dockum*;
tot eenen Wind-Oliemolen te *Ackrum*, en
tot eenen Houtzaagmolen, door wind gedreven, te *Buitenpost*.

Verders is van wege Zijne Majesteit autorisatie verleend tot het oprigten van eenen Wind- Koren en Pelmolen in de Gemeente *Wanswerd*; terwijl een soortgelijk verzoek is ingediend tot het oprigten van eenen Wind- Koren- en Pelmolen te *Zwaagwesteinde*, waarop de gunstige beschikking nog wordt ingewacht.

Wat de Zeeweringen van dit Gewest aanbelangt, tot welk onderwerp wij, naar den gewonen loop van ons verslag, thans zijn genaderd, hebben wij aan UEd. Groot Achtb. geene bijzondere berigten mede te deelen.

Door de aanhoudende goede zorg, welke daaraan door de Dijksbesturen over het algemeen wordt besteed, wordt derzelver toestand van tijd tot tijd verbeterd; terwijl ook de verloopene herfst en winter zijn voorbijgegaan, zonder dat eenige der Dijk- of Paalwerken belangrijke en buitengewone schaden hebben geleden, niettegenstaande dezelven door stormen en ijskruijingen zeer aan gevaren waren blootgesteld.

Door ijskruijing is echter aan het Oosterhavenhoofd in de *Lemmer*, waarvan het onderhoud ten laste van de Provincie komt, eene buitengewone schade veroorzaakt, voor de herstelling waarvan wij dadelijk de noodige zorg hebben gedragen.

Door omstandigheden, buiten ons, is veroorzaakt geworden, dat de Steenenvoeting bij de Kimswerder opreed, waarvan wij in ons vorig verslag melding maakten, in het afgeloopen jaar niet is aangelegd, doch thans wordt dat werk door het Dijksbestuur der Contributie van de Vijf Deelen Zeedijken Buitendijks uitgevoerd.

Ten aanzien van de verbeteringen in den binnenlandschen Waterstaat der Provincie, waarvan de vermelding hier hare plaats behoort te vinden, kunnen wij UEd. Groot Achtb. de verzekering geven, dat de maatregelen, die in dat opzigt in de laatste jaren zijn genomen, de beste en meest gewenschte vruchten dragen, blijkbaar aan de gunstige gevolgen, welken dezelve, met betrekking tot de uitstrooming van het boezemwater zoowel, als tot de scheepvaart, uitoefenen.

Alle de slattingen of uitdiepingen, welken wij in het verslag van het vorige jaar aan UEd. Groot Achtb. opnoemden, om in dat jaar te worden uitgevoerd of als reeds in uitvoering zijnde, zijn naar behooren tot stand gebragt; terwijl vele Plaatselijke Besturen zich er op blijven toeleggen, om groote verbeteringen toe te brengen aan de vaarten en waterleidingen in hunne Gemeenten, welke, hoezeer in den eersten opslag meer van Plaatselijk belang en nut zijnde, echter met de meer algemeene een geheel uitmaken.

Onder de in 1840 volvoerde slattingen door de Plaatselijke Besturen bekleedt eene voorname plaats de slatting der *Oldeklooster* en *Hijdaarder* vaarten, loopende van af de trekvaart van *Bolsward* naar *Leeuwarden* door Hijdaarderzijl tot in de Oosterender vaart, over eene lengte van 8060 ellen, in onderhoud behoorende aan de Plaatselijke Besturen van *Baarderadeel*, *Hennaarderadeel*, *Wonseradeel* en *Bolsward*.

Door UEd. Groot Achtb. op de Algemeene Provinciale Begrooting voor den jare 1841 aangebragt zijnde eene zoodanige som, als waarop vóorloopig waren begroot geworden de kosten, die ten laste van de Provincie zouden moeten komen, 1° wegens de verwijding der *Getzerdezijl*, gelegen in den Slagtedijk der Vijf Deelen op het Kanaal van *Berlicum* naar *Roptazijl*, en 2° wegens de verwijding der op de *Menaldumervaart*, loopende van af *Ritzumazijl* tot *Berlicum*, voorkomende naauwe bruggen, tot de slatting van welke vaart, naar ons oordeel, in den jare 1841, zoude behooren te worden overgegaan, ten einde de verbetering van de waterlossing naar *Roptazijl*, in overeenstemming met hetgene deswege in de gedrukte Waterstaatsstukken van 1835 reeds wordt vermeld, geheel te voltooijen, en die voordragt van UEd. Groot Achtb. door den Koning, bij het arresteren der gedachte begrooting, goedgekeurd zijnde, hebben wij tijdig de noodige maatregelen tot het doen uitvoeren dier beide werken genomen.

Na met den eigenaar en onderhoudpligtige van de *Getzerdezijl* eene overeenkomst te hebben getroffen, volgens welke dezelve aan de Provincie afstaat het eigendom dier zijl, met al hetgeen daartoe en aanbehoort, en bovendien aan haar, wegens de ontheffing van het voortdurend onderhoud derzelve, eene som van *f* 600, betaalt, heeft, nadat ook nog vooraf het Bestuur van den Slagtedijk in deszelfs belang was gehoord, op den 2 April dezes jaars de aanbesteding van dat werk plaats gehad voor eene som van *f* 20,900,00, en is hetzelve thans onderhanden.

Wijders is op den 1 Mei jl. de slatting der *Menaldumervaart* door de Gecommitteerden uit de onderhoudpligtigen aanbesteed, over eene lengte van 10,235 ellen, voor de som van *f* 18,500,00, en is men insgelijks met de uitvoering van dit werk bezig.

De kosten der verwijdingen van sommige punten dier vaart, welke niet ten laste van de onderhoudpligtigen kunnen worden gebragt, zullen, volgens deswege met den aannemer der vaartslatting getroffen overeenkomst, ruim *f* 3000,00 beloopen, waarbij dan nog komen de kosten van het verwijden der naauwe bruggen op de vaart gelegen.

Omtrent de slatting van het kanaal of vaarwater, strekkende van af *Grouw*, door *Warga*, langs *Hempens*, naar de *naauwe Crons*, en van daar tot aan

de *Froskepolle*, alsmede omtrent die van het *Ouddeel* en de *Murk*, zijn bij ons nog de deliberatien aanhangig.

Voor korten tijd hebben wij ontvangen het ontwerp van bepoldering, veening en droogmaking der veengronden, gelegen onder de dorpen *Scherpenzeel*, *Munnekeburen*, *Nijetrijne*, *Oldelamer* en *Oldetrijne*, westen der *Helomavaart* in de Grietenij *Weststellingwerf*; terwijl hetzelve, na door ons te zijn onderzocht, aan Zijner Majesteits goedkeuring zal worden onderworpen.

De op het stuk der *Verveeningen* bestaande verordeningen worden, het algemeen, naar behooren, nageleefd, blijvende de invordering der en armegelden, alsmede de administratie derzelven, den voorgeschreven gang geregeld houden.

De *Turf*, die in deze Provincie gegraven wordt, is nog steeds van belang, en aanzienlijke hoeveelheden worden, zoo voor haardbrand, als fabrijkturf, naar *Noord* en *Zuid-Holland*, *Zeeland* en *Noord-Braband* verzonden. Eene menigte groote Tjalkschepen houdt zich met dien bezig. Het meer algemeen gebruik van Steenkolen in die Provincien, vroeger de *Vriesche* Turf uitsluitend tot brandstof diende, schijnt te zijn, dat de verzendingen van Turf in de laatste jaren zijn afgenomen.

Ten aanzien van het drukkende der belasting op den Turf, en van bezwaren en moeijelijkheden, uit de bepalingen der wet op dien Rijks cijns voortspruitende, worden algemeene klagten aangeheven, zoodat het naar onze meening, zeer wenschelijk zoude zijn, indien die belasting en voor de inning daarvan bestaande wettelijke bepalingen konden worden getrokken en buiten werking gesteld.

De Middelen van Vervoer te Water en te Lande worden van tijd tijd verbeterd en uitgebreid, waardoor de gemeenschap tusschen de schillende deelen der Provincie, en die tusschen haar en andere Provincien des Rijks, wordt gemakkelijk gemaakt en geregeld kan worden onderhouden.

De vaart met Stoombooten tusschen de *Lemmer* en *Amsterdam* heeft geen aanvang genomen, zijnde geene der drie toegestane vergunningen, waarvan wij UEd. Groot Achtb. in het vorig verslag kennis gaven, heden toe in werking gebragt.

Verschillende verzoeken zijn er gedaan ter bekoming van Concessien het aanleggen van Stoombooten op de binnenwateren dezer Provincie, tusschen *Stroobos* en de *Lemmer*;
tusschen de *Oude Schouw* en *Groningen* of tusschen *Sneek* en *Stroobos*;
tusschen *Leeuwarden*, *Sneek*, de *Lemmer*, *Harlingen*, *Groningen*, *Delfzijl*, *Emden* en *Leer*;
tusschen *Dockum* en *Leeuwarden*, en
tusschen *Harlingen* en *Leeuwarden*.

Op geene dezer verzoeken is echter door den Koning eene beschikking genomen, welke de inwilliging of afwijzing van dezelven ten gevolge gehad; doch is aan alle de respective adressanten de vergunning verleend, onder de daarbij bepaalde voorwaarden, over te gaan tot het doen van proefnemingen met Stoomvaartuigen op de door hen bedoelde wateren, van den uitslag van welke proefnemingen de nadere beslissing van Zijne Majesteit afhankelijk is gemaakt.

Op den 30 Junij jongstleden is er met eene ijzeren Stoomboot, toebehoorende aan de Vriesche Meer- en Kanaal-Stoomboot-Maatschappij te Joure, zoodanige proefvaart, in bijwezen van de Ambtenaren van den Waterstaat dezer Provincie, waarbij ook de Heer Staatsraad, Gouverneur en eenige leden uit ons midden tegenwoordig zijn geweest, geschied. Van deze proefvaart is nog geen officieel verslag dier genoemde Ambtenaren bij ons ingekomen, doch het schijnt dat dezelve de meest gunstige uitkomsten heeft gehad.

In het Reglement op de Bargedienst tusschen *Harlingen* en *Leeuwarden* op verzoek der Ondernemers, in het belang van het reizend publiek, eene verandering aangebragt ten aanzien van den tijd van het vertrek van *Harlingen* en van den tijd van overvaart.

De aan de Directie der Rijn en IJssel Stoomboot-Maatschappij te *Deventer* verleende concessie tot het aanleggen van eene Postwagendienst, onder anderen met een embranchement van *Zwolle* over *Meppel* naar *Leeuwarden*, in werking gebragt zijnde, is later aan die Directie, op daartoe gedaan verzoek, vergund om het embranchement tusschen *Meppel* en *Leeuwarden* te staken.

Aan *N. J. Hoedemaker* en *N. F. Giel*, trekveerschippers van *Harlingen* op *Leeuwarden*, is concessie verleend tot het aanleggen van eene Postwagendienst tusschen beide gemelde Steden, in verband met de Stoomboot tusschen *Amsterdam* en *Harlingen*; terwijl nog eene andere concessie is aangevraagd tot het in werking brengen van eene Postwagendienst tusschen *Leeuwarden* en *Harlingen*, die echter met de dienst van gedachte Stoomboot in geen verband zal staan.

Bij het verslag van het vorige jaar gaven wij aan UEd. Groot Achtb. te kennen, dat de bestrating des wegs van de *Steenhardsterbrug* tot aan de *Gerkesbrug*, op de grensscheiding met de Provincie *Groningen*, toen ter tijde reeds zoo verre was gevorderd, dat het werk, daarin mede begrepen het leggen eener nieuwe Brug in de plaats van de bestaande *Steenhardsterbrug*, en het bouwen eener Tolgaarderswoning, met ongeveer vier weken zoude kunnen worden opgeleverd.

In deze verwachting zijn wij niet teleurgesteld, want, nadat deze weg, met Brug en Tolgaarderswoning, door ons waren opgenomen en geheel voldoende bevonden, is de weg op den 23 Julij 1840 voor het gebruik van het algemeen geopend.

Op daartoe bekomene aanvrage van den Heer Minister van Binnenlandsche zaken, en nadat wij van den Heer Staatsraad, Gouverneur dezer Provincie, de noodige inlichtingen omtrent de vordering der werken tot den aanleg der groote wegen, tusschen *Leeuwarden*, *Harlingen* en de *Lemmer*, hadden verkregen, hebben wij in de maand Maart dezes jaars in 's Rijks Schatkist gestort eene som van *f* 75,000,00, als 1ste termijn der door UEd. Groot Achtb. aangebodene bijdrage van *f* 300,000,00 tot de kosten dier wegen.

Het gewoon contingent der ligting van de Nationale Militie was, berekend naar de bevolking op 1 Januarij 1840, voor deze Provincie 684 man, terwijl, tot aanvulling van ontbrekenden aan de corpsen, door overlijden, desertie enz., volgens een door het Departement van Oorlog ingezonden Staat, overeenkomstig Art. 15 der Wet van den 8 Janurij 1817 (Staatsblad No. 1), *buitengewoon* 73 man moesten worden geleverd; zoodat, naar die opgave, vermits er geene ontslagenen, op grond van Art. 21 dier Wet, waren aan te vullen, het *geheele* contingent bedroeg 757 man.

Daar er intusschen verschil van gevoelen is ontstaan over de *al* of *niet* aanvulling van 37 manschappen van den gezegden Staat, waaromtrent Zijner Majesteits beslissing heeft moeten worden ingeroepen, heeft het getal der *buitengewoon* geleverde niet meer dan 36 beloopen, en is dien ten gevolge, in afwachting van de beschikking des Konings, welke nog wordt te gemoet gezien, het *geheele* contingent bepaald geworden op 720 man.

De omtrent de Geneeskundige dienst bestaande verordeningen worden, in het algemeen, behoorlijk opgevolgd en in acht genomen; terwijl de verzorging en behandeling der lijders voldoende mag worden geacht, en er genoegzame gelegenheid bestaat, om de vereischte hulp te erlangen.

Over het jaar 1840 heeft het getal der gevaccineerden bedragen 7403, zijnde 1960 meer dan in 1839, hetwelk dat van 1838 met 756 overtrof. Tegen belooning is die kunstbewerking geschied aan 3741, en aan 3662 gratis

Volgens de ingekomene berigten hebben er 455 aan de kinkerziekte geleden, waarvan 415 zijn hersteld; terwijl de overige 40 zijn gestorven.

Bij vergelijking van deze opgaven, ten aanzien der kinderziekte, met die in de laatste verslagen voorkomende, zullen UEd. Groot Achtb. een belangrijk verschil opmerken. De oorzaak hiervan is, dat in het afgeloopen jaar deze zoo zeer besmettelijke ziekte meer heeft geheerscht dan in de vorige jaren, waartoe die verslagen betrekking hebben.

Op verschillende plaatsen is die ziekte op onderscheidene tijden doch heeft dezelve zich overal gelukkig tot enkele of zeer weinige werpen bepaald, met uitzondering echter van de Stad *Workum*, dezelve vrij algemeen heeft geheerscht.

Onder degenen die zijn aangetast, bevond zich nog al een groot van dezulken, die vroeger waren gevaccineerd, hebbende evenwel zich het gelukkig verschijnsel vertoond, dat die meest allen de zi eenen ligten graad hebben gehad en spoedig waren hersteld; terwijl zoo verre bekend, van de zoodanigen geene zijn overleden, dan ten van andere bijkomende ziekten.

De geheele loop, welke deze zoo besmettelijke en teregt zoo zeer vreesde ziekte heeft gehad, mag ten bewijze verstrekken van de kracht gunstige uitwerking der koepokinenting, en wij mogen ons daar door, der den Goddelijken zegen, dankbaar verheugen dat die ziekte, hoewel vele verschillende plaatsen ontstaan, zich niet meer heeft verspreid.

De uitkomst mag al zeer gelukkig worden genoemd, wanneer men aanmerking neemt, dat het getal overledenen, in verhouding tot dat lijders, gering is geweest, namelijk ongeveer 10 van de 100, en dat, rekend naar de geheele bevolking der Provincie, omstreeks 1 van elke zielen door de ziekte is aangetast, en 1 van de 5729 zielen daaronder bezweken.

Ten gevolge van het bestaan der ziekte schijnt een meerder gebruik de koepokinenting te zijn gemaakt, en zal het daaraan welligt moeten den toegeschreven, dat het getal der gevaccineerden dat van vroegere zóó aanmerkelijk overtreft.

Het is ons nog niet bekend, dat door Zijne Majesteit reeds een besl genomen, waarbij aan hen, die zich in 1839 door de bevordering der pokinenting hebben onderscheiden, gouden medailles of gedenkpe worden toegewezen.

In de Provinciale Commissie van Geneeskundig Onderzoek en Toevo is door Zijne Majesteit tot lid benoemd de Heer *A. P. H. Kuipers*, Apo ker te *Leeuwarden*, en zulks in de plaats van den Heer *P. Koumans* Br aldaar; die op deszelfs verzoek, door den Koning, eervol is ontslagen.

Ten gevolge van een daartoe gedaan verzoek, is op het Stedelijk stuur te *Dockum* magtiging verleend tot het oprigten eener Plaats Commissie van Geneeskundig Toevoorzigt, welke later, in overeen met de daaromtrent bestaande verordeningen, is tot stand gekomen.

Het verheugt ons, dat wij, met betrekking tot het Middelbaar en L Onderwijs, waarmede volksbeschaving en volksgeluk in zulk een verband staan, dezelfde gunstige getuigenis aan UEd. Groot Achtb. afleggen, als in het vorige jaar, en UEd. Groot Achtb. mogen ver dat, bij voorduring, veel tot bevordering en verbetering van het derwijs, waarbij het heil der maatschappij en het wezenlijk bel ingezetenen zoo zeer is betrokken, wordt gedaan.

Bij de zorg voor het onderwijs zelve, worden ook de Schoolgebouw de belangen der Onderwijzers geenszins uit het oog verloren.

Wat de Schoolgebouwen betreft, moge daarvan tot bewijs verstrekken, eene deswege bekomene opgave inhoudt, dat van alle de bestaande nog maar 8 voor slecht worden gehouden, terwijl 39 als matig en de gen als goed worden vermeld.

Te *Dockum* is, door de Stedelijke Regering, een huis, staande van den Franschen kostschoolhouder aldaar, aangekocht, om met het locaal van gedachte school te vergrooten.

Te *Harlingen* wordt het locaal van de Latijnsche School veel ver

Nieuwe Scholen zijn gebouwd of nog in aanbouw te *Oosthem*, *Wi* *Haulerwijk*, *Noordwolde* en *Molkwerum*; terwijl bij de beide laatstge de tevens nieuwe onderwijzers woningen worden of zijn gevoegd.

Aan verschillende scholen en onderwijzers woningen zijn of worden en minder belangrijke verbeteringen aangebragt, zoo als, onder

aan de scholen te *Ee*, *Aalsum*, *Anjum*, *Oostrum*, *Hetbuijum*, *Oldeboorn*, *Nunnekaafij*, *Wolsum* en *Hemelum*, en aan de onderwijzers woningen in het zoogenaamde *Heidenschap* onder *Workum*, te *Marrum*, *Genum*, *Uitwellingerga*, *Oldeberkoop*, *Pingjum* en *Hemelum*.

Aan de onderwijzers in de Scholen te *Poppingawier*, *Lioessens*, *Raard*, *Terwoude*, *Oldelamer* en *Oosterzee* zijn verhoogingen van of toelagen op hunne tractementen toegekend; terwijl aan de onderwijzers in de Stads Scholen te *Workum*, aan de beide onderwijzers te *Kollum*, en aan die in de Scholen te *Koudum*, *Huizum* en *Twijzel* uit de Gemeente kassen sommen zijn toegestaan ter bestrijding van of om hen te gemoet te komen in de kosten, wegens het aanstellen van hulponderwijzers of ondermeesters.

In de School te *Makkum* is het tractement van den ondermeester verhoogd en van *f* 150,00 tot op *f* 200,00 gebragt; terwijl aan den ondermeester in de School te *Noordwolde* eene verhooging van *f* 75 is toegelegd.

Het getal Scholen bedraagt thans 339, waarop 36,064 kinderen zijn onderwezen, en dus 977 meer dan in 1839.

Onder deze opgave zijn de kleine kinderscholen niet begrepen.

Er bestaan in deze Provincie 29 Onderwijzersgezelschappen, die te zamen ongeveer 330 leden tellen.

Even als in 1839, zijn ook weder in het afgeloopen jaar 1840, in verschillende Gemeenten nieuwe voorzieningen genomen, omtrent het kosteloos verstrekken van onderwijs aan kinderen van behoeftige, hoezeer niet bedeelde, ouders; terwijl mede, over het algemeen, naar behooren wordt gezorgd voor het onderwijs der armen, van welke laatstgenoemden er in 1840 gerekend worden 4533 kinderen ter schole te hebben gegaan.

In het verslag van het vorige jaar deelden wij UEd. Groot Achtb. mede, dat het belang van het Schoolwezen wierd geacht nog meer bevorderd te zullen kunnen worden, door het daarstellen en invoeren van een algemeen Reglement, ter voorziening in de onkosten op hetzelve vallende, vooral in de Gemeenten ten platten Lande en in de kleine Steden, hoedanige Reglementen in sommige Provincien van ons Vaderland reeds in werking waren gebragt, en dat die aangelegenheid, ten gevolge van eene daaromtrent door het Departement van Binnenlandsche Zaken met ons geopende briefwisseling, toen ter tijd een onderwerp van onze deliberatien uitmaakte, nadat wij reeds deswege het gevoelen der Provinciale Commissie van Onderwijs hadden ingewonnen.

Sedert is die zaak bij ons met dien ernst en die zorg behandeld en afgedaan, als de aard van het onderwerp allezins vorderde, en hebben wij, na alle de Plaatselijke Besturen der Provincie, onder mededeeling van het tendezen door de gezegde Commissie van Onderwijs uitgebragt gevoelen, te hebben gehoord, gemeend tot het besluit te moeten komen, dat er niet alleen geene gegronde redenen bestaan om in dit Gewest een algemeen Reglement op de Schoolgelden in te voeren, maar dat het zelfs, bij de alhier aanwezige omstandigheden, geheel ongeraden zoude zijn tot het daarstellen van soortgelijke algemeene Reglementaire bepalingen, als in sommige Provincien zijn vastgesteld en door den Koning goedgekeurd, over te gaan.

Reeds in het begin van dit loopende jaar hebben wij van dit ons gevoelen, en van de gronden, waarop hetzelve steunt, aan den Heer Minister van Binnenlandsche zaken mededeeling gedaan, onder te kennengeving dat wij derhalve van meening waren, om, in het belang van het Lager Onderwijs geene maatregelen tot het invoeren van een Reglement op de schoolgelden in deze Provincie te moeten beramen.

Ten gevolge van de daartoe ontvangene aanvrage van het Departement van Binnenlandsche Zaken, heeft er een naauwkeurig onderzoek moeten worden gesteld naar den tegenwoordigen toestand der schoolgebouwen, het mobilair en de hulpmiddelen voor het onderwijs, naar den toestand der Onderwijzerswoningen en naar de inkomsten aan de Onderwijzersposten verbonden.

Dit onderzoek heeft, wegens den aard en het getal der daaromtrent gevraagde opgaven, veel moeite en tijd gevorderd, en de uitkomsten daarvan

zijn door ons, mede in het begin des loopenden jaars, aan het gemelde Departement medegedeeld, door toezending der behoorlijk ingevulde Tabellen of Staten, die daarvoor bijzonder waren ingerigt.

In overeenstemming met de daaromtrent bestaande verordeningen, is door het Grietenij-Bestuur van het *Bildt* een nieuw Reglement, houdende algemeene bepalingen voor het Lager Schoolwezen en Onderwijs in die Grietenij, gearresteerd, en, na aan onze beoordeeling te zijn onderworpen, in werking gebragt.

Na alle aangewende pogingen, zoo vóór als na deszelfs schorsing, gebleken zijnde, dat er geen het minste vooruitzigt meer bestond, om Jacob *Eelkes Talsma*, Schoolonderwijzer te *Ligtaard*, in de Grietenij *Ferwerderadeel*, ten aanzien van deszelfs gedrag als Onderwijzer, in verband tot de vigerende Verordeningen, en vooral tot die, vervat in art. 45 van het Reglement ter bevordering van de Koepokinenting in deze Provincie, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van den 19 October 1832, No. 93, tot eenige verandering van gedachten te brengen en hem die Verordeningen te zien naleven, hebben wij ons verpligt gevonden, om de algemeene acte van toelating van dien Onderwijzer volkomen in te trekken, waardoor deszelve gelijktijdig het regt en genot van zijne speciale beroeping ter voorschreven plaatse heeft verloren.

In het personeel der Provinciale Commissie van Onderwijs is geene verandering voorgevallen, wordende de betrekking van Schoolopziener in het 6de District nog steeds tijdelijk waargenomen door den Heer Mr. *U. A. Evertsz*, Schoolopziener in het 5de District.

Onder de Curatoren van het Rijks Athenaeum te *Franeker* bestaat nog eene vacature; terwijl de Hoogleeraar *T. W. J. Juijnboll*, voor de Oostersche Talen, het Hoogleeraarsambt te *Groningen* heeft aanvaard, en in diens plaats is benoemd de Heer *P. J. Veth*, die reeds op den 22 Junij jl. zijne plegtige redevoering, volgens gebruik, heeft gehouden.

De Heer *C. Mulder*, die het Hoogleeraarsambt aan het Athenaeum bekleedt in de Kruid- Schei- en Artzenijmengkunde, heeft zijne benoeming tot Hoogleeraar aan de Hoogeschool te *Groningen* aangenomen, zijnde het vertrek van dezen verdienstelijken en wegens zijne geleerdheid met roem bekenden man inderdaad als een groot verlies voor het Athenaeum, waarvan hij een sieraad was, aan te merken.

De verschillende Leenen, strekkende tot bevordering van het Hooger Onderwijs, worden overeenkomstig de dienaangaande bestaande bepalingen beheerd en bestuurd.

Bij voortduring blijven de te *Leeuwarden* en *Harlingen* opgerigte Bouwkundige Teekenscholen aan derzelver nuttig doel beantwoorden.

Volgens de deswege ingekomene opgaven heeft het getal leerlingen op de school te *Leeuwarden* in het afgeloopen leerjaar bedragen 99, een getal gelijk aan dat van het leerjaar van 1839 op 1840; terwijl naar de groote en kleine zilveren medailles is gedongen.

Het getal leerlingen op de Bouwkundige Teekenschool te *Harlingen* heeft weder uit 16 bestaan, zijnde op dezelve naar de kleine zilveren medaille gedongen.

De te *Leeuwarden* bestaande Muzijkschool wordt vergroot en verbeterd; terwijl te *Sneek* mede eene soortgelijke school is opgerigt.

Omtrent den toestand der instellingen van Weldadigheid binnen deze Provincie kunnen wij UEd. Groot Achtb. geene andere dan voldoende berigten mededeelen, en hebben daaromtrent sedert ons vorig verslag geene bijzondere veranderingen plaats gehad.

Het heeft Zijner Majesteit behaagd, om de betrokken Departementen van Algemeen Bestuur te magtigen, om de bepalingen, betreffende de oplegging eener jaarlijksche uitkeering aan 'sRijks Schatkist van 4 percent der huurwaarde van onroerende goederen, in de doode hand overgaande, buiten verder gevolg te laten, en om ook voortaan aan de tot hiertoe, uit krachte van de daaromtrent bestaande Koninklijke Besluiten, opgelegde verpligting tot uitkeering dier 4 percent geen verder gevolg te laten geven.

Door Zijne Majesteit zijn de navolgende autorisatien tot het aanvaarden van nalatenschappen en legaten gegeven:

Aan de Diaconie der Hervormde Gemeente te *IJlst* der nalatenschap van wijlen *Alle Idzers Lap*, geschat, na aftrek der schulden, op eene waarde van *f* 400,00 à *f* 500 00;

Aan het Armbestuur der Roomsch Catholijke Gemeente het *Roodhuis* onder *Oosterend* van het legaat groot *f* 500,00, door wijlen *Antje Klazes Lanting*, weduwe *Sijbren Pieters Koopmans*, gemaakt aan de armen dier gemeente;

Aan den Roomsch Catholijken Pastoor te *Harlingen* van het door wijlen vrouwe *Catharina Maria de Haan*, weduwe van den Heer *Dooitze Hinxt*, ten behoeve van de Roomsch Catholijke Pastorie aldaar, gemaakte legaat, groot *f* 3000,00;

Aan de Doopsgezinde Pastorie Administratie te *Baard* der aan haar vermaakte nalatenschap van *Rinske Haitzes Hoekstra*, laatst weduwe van *Broer Broers Postma*, te *Baard*, zijnde die nalatenschap, na aftrek der legaten, van het regt van successie enz., geschat op eene waarde van *f* 1800,00;

Aan Diakenen der Doopsgezinde Gemeente te *Grouw* van een legaat, groot *f* 1000,00, door *Douwe Jelles Jelles*, in leven wonende onder IJtens, aan de Doopsgezinde Gemeente te *Grouw* gemaakt;

Aan de Roomsch Catholijke Gemeente te *Bolsward* van twee legaten, ten haren behoeve besproken door wijlen *Itske Baukes van der Zee*, te zamen groot *f* 2000, buiten de waarde van een gouden oorijzer en een gouden ketting;

Aan de Voogden van het Diakoniehuis der Hervormde Gemeente te *Franeker* van het legaat aan dat Gesticht gemaakt door wijlen *Maria Bruinsma*, in leven aldaar woonachtig, groot *f* 500,00;

Verder zijn door ons de vereischte autorisatien verleend aan Diakenen der Hervormde Gemeente te *Harlingen* tot aanvaarding van de aan gedachte Diakonie door wijlen *Elisabeth Blok*, in leven te *Harlingen* woonachtig, vermaakte nalatenschap, geschat op eene zuivere waarde van *f* 75,00, en aan de Diakenen der Hervormde Gemeente van *Sijbrandaburen* c. a., van een aan dezelven gemaakt legaat door wijlen *Lipkjen Hendriks Visser*, in leven huisvrouw van *Sieger Heines Geertsema*, groot *f* 50.

De Provinciale Fondsen worden geregeld beheerd, en de Rekening en Verantwoording van den Heer Administrateur van 's Rijks Schatkist in dit Gewest, wegens deszelfs Ontvangsten en Uitgaven betrekkelijk die fondsen, gedurende den jaargang 1839, is door de Algemeene Rekenkamer definitief gesloten, terwijl dezelve daarna, ter voldoening aan het Koninklijk Besluit van den 1 Maart 1831, no. 14, met de over dien jaargang loopende begrootingen, aan de Provinciale Griffie, ter inzage van ieder gelegen heeft.

Wij vermeenen UEd. Groot Acht. hier te moeten mededeelen, dat in het laatst des vorigen jaars in het openbaar is geveild de huizinge letter C, no. 5, kadastrale sectie B, no. 1502, staande in de Korfmakersstraat te *Leeuwarden*, naast het Gouvernementshuis aldaar en daarin als het ware geënclaveerd, en dat wij, om daartoe moverende redenen, van oordeel zijn geweest, dit huis voor de Provincie te moeten aankoopen, ten einde niet de geschikte gelegenheid, om daarvan thans het eigendom te verkrijgen, ongebruikt voorbij te laten gaan.

Op den 12 Mei ll. is hetzelve aanvaard, en door den huurder, die zich daarvoor had opgedaan, betrokken.

Uit de Provinciale fondsen zijn door ons de navolgende subsidiën verleend:

Aan het Grietenij-Bestuur van *Ameland* eene som van *f* 300,00, ter voorziening in de buitengewone behoeften der armen gedurende den strengen winter;

Aan hetzelfde Grietenij-Bestuur nog eene som van *f* 600,00, om in de gewone behoeften van het dienstjaar 1841 te voorzien, en zulks nevens de heffing van eenen hoofdelijken omslag tot een bedrag van *f* 600,00;

Aan het Grietenij-Bestuur van *Hemelumer Oldephaert en Noordwolde* eene som van *f* 1200, om, met eene subsidie van *f* 800,00 uit de Grietenijkas,

te strekken tot bestrijding der kosten van bouwing eener nieuwe school en onderwijzerswoning te *Molkwerum*;

Aan het Grietenij-Bestuur van *Schoterland* eene som van *f* 500,00, ter tegemoetkoming in de groote kosten, welke de behoeften van het dorp *St. Johannesga* vorderen, en

Aan het Grietenij-Bestuur van *Kollumerland en Nieuwkruisland* eene som van *f* 100,00, ter te gemoetkoming in de kosten der verbetering van den Pompsterweg in die Grietenij gelegen, in verband met eene verbetering van denzelfden weg in de Grietenij *Achtkarspelen*.

De door UEd. Groot Achtb in derzelver Vergadering van den vorigen jare benoemde Provinciale Archivarius heeft zijne functien met ijver en belangstelling aanvaard, en zich sedert dien tijd onledig gehouden met zoodanige werkzaamheden, als welke in de eerste plaats van het grootste belang scheen, om van de meest voorkomende stukken het noodige gebruik te kunnen maken.

Wij durven ons van deze inrigting, en van den aan het hoofd derzelve geplaatsten persoon, veel goeds beloven, en vleijen ons dat deze maatregel, in aanmerking genomen de belangrijke stukken die zich in het Archief dezer Provincie bevinden, gunstige uitkomsten zal opleveren.

Eene afzonderlijke voordragt zullen wij omtrent deze aangelegenheid nog aan UEd. Groot Achtb. beoordeeling onderwerpen.

Ter dezer plaatse willen wij UEd. Groot Achtb. verder eenige mededeeling doen omtrent den staat en gang van het onderwerp, betrekkelijk de verbetering van het ongelukkige lot der tot deze Provincie behoorende onvermogende Krankzinnigen.

In bijzonderheden ten aanzien van het in werking brengen der met Bestuurders van het Krankzinnigen Gesticht te *Deventer* getroffene overeenkomst, welke op den 1 Januarij 1841 is ingegaan, zullen wij evenwel hier niet behoeven te treden, daar wij UEd. Groot Achtb. daarmede in een afzonderlijk rapport bekend zullen maken.

Genoeg zij het in dit verslag thans te vermelden, dat het ons uit de ontvangene rapporten van Bestuurders van het Gesticht is gebleken, dat de inrigting voortdurend aan haar heilzaam doel blijft beantwoorden en dat men voortgaat het Gesticht in alle opzigten meer en meer te verbeteren en te voltooijen; dat de huishoudelijke inrigting in verschillende opzigten vele verbeteringen heeft ondergaan, vooral ook met betrekking tot de afzondering van mannen en vrouwen; en dat gedurende het tijdstip van den 1 Januarij dezes jaars tot aan den 15 Junij 77 lijders in het Gesticht zijn verpleegd geworden, waarvan er 6 zijn overleden, 2 ontslagen en 4 hersteld, zijnde er na den 1 Januarij ingekomen 15.

Onder de 4 hersteiden bevinden er zich 3 uit deze Provincie, van welken er 2 geplaatst waren op het met Bestuurders van het Gesticht aangegane Contract; de eene afkomstig uit *Leeuwarden* en de andere uit *Dockum*.

Belangrijk is de opmerking welke Bestuurders gemaakt hebben omtrent de plaatsing van krankzinnigen uit deze Provincie en aan ons hebben medegedeeld. Wij vermeenen dezelve aan UEd. Groot Achtb. niet te mogen onthouden. — Zij is vervat in een rapport loopende over het laatste halfjaar van 1840, aan Heeren Gedeputeerde Staten der Provincie *Overijssel* uitgebragt, en luidt als volgt:

„ Wij blijven het betreuren, dat er onder de lijders, welke van tijd tot tijd in het Gesticht worden opgenomen, steeds zoo vele *verouderde* en *ongeneeslijke* ziektegevallen voorkomen, waarbij aan geene geneeskundige behandeling te denken is.''

„ De ondervinding heeft ons echter, met groot genoegen, geleerd, dat men zich in sommige streken van ons Vaderland, en wel bepaaldelijk in de Provincie *Vriesland*, meer en meer beijvert, om de lijders zoodra mogelijk, *na het eerste ontstaan der krankzinnigheid*, in ons Gesticht te doen opnemen, zoodat het vooroordeel tegen Krankzinnigen Gestichten, hetwelk vroeger, vrij algemeen, heerschte, en waarvan wij mede in ons rapport over het eerste halfjaar van 1840 melding maakten, daar althans

„ langzamerhand schijnt te verminderen. De omstandigheid dat er, in de
„ laatste jaren vooral, *zeer vele* personen, uit genoemde Provincie afkomstig, in ons Gesticht *hersteld* en naar hunne geboorteplaatsen teruggekeerd zijn, zal waarschijnlijk tot deze meer gunstige denkwijze over dergelijke inrigtingen hebben bijgedragen. Ook de uitkomsten van het laatste halfjaar hebben wederom geleerd, hoe nuttig en noodzakelijk het voor de krankzinnigen moet geacht worden, dat zij vroegtijdig in het Gesticht opgenomen en geneeskundig behandeld worden."

„ Bovengenoemde *zes* lijders toch, welke zich thans nog als herstelden of reconvalescenten in dit Gesticht bevinden, zijn bijna allen uit de Provincie *Friesland* afkomstig, en werden terstond, of althans slechts zeer korten tijd na het ontstaan hunner krankzinnigheid, in het Gesticht ter behandeling opgenomen."

Hieruit kan men ontwaren van hoeveel belang het is, dat de bedoelde lijders dadelijk, na het ontstaan der krankzinnigheid, in een goed en tot genezing ingerigt Gesticht worden geplaatst, en dat alle noodelooze uitstel daarmede, om welke redenen dan ook, hoogst nadeelig en gevaarlijk is, ja ligtelijk oorzaak kan worden, dat zoodanige ongelukkige en beklagenswaardige lijder, wiens herstel anders met eenige gegronde hoop had kunnen worden vooruitgezien, voor altijd *ongeneeslijk* is, en tot het ongelukkigste deel der menscheid moet blijven behooren.

Het strekt ons verder tot genoegen, Edele Groot Achtbare Heeren! dat wij UEd. Groot Achtb. de verzekering mogen geven, dat de Plaatselijke Besturen zich, bij voorduring, de belangen hunner ingezetenen, over het algemeen, naar behooren en met zorg blijven aantrekken, voor de toepassing en handhaving der bestaande wetten en verordeningen naar vereisch blijven waken, en wijders hunne beste pogingen aanwenden, om het algemeene nut te bevorderen.

Geene belangrijke veranderingen hebben er in de Geldmiddelen der Gemeenten plaats gevonden, en, even als in vorige jaren, hebben ook weder in het jaar 1840 aanzienlijke personele omslagen in verschillende Gemeenten moeten worden geheven, tot bestrijding der uitgaven, die door de andere inkomsten niet konden worden gedekt. Het bedrag dier omslagen, zoo gewone als buitengewone, is geweest eene som van bijna *f* 160,000,00.

De Begrootingen en Rekeningen der Steden, Grietenijen en Dorpen dezer Provincie worden, over het algemeen, tijdig en in voldoende orde ingezonden en daarna, zoodra maar eenigzins, wegens de menigvuldige daaraan verbondene werkzaamheden, mogelijk is, door ons onderzocht en vastgesteld.

Ten aanzien van den toestand der Armen en Armenadministratien hebben wij geene bijzondere mededeelingen te doen; terwijl daarin geene belangrijke veranderingen zijn voorgevallen.

Over het algemeen worden de noodige maatregelen genomen, om op eene voldoende wijze in het onderhoud der Armen te voorzien, en vele Plaatselijke Besturen hebben zich beijverd, om in den strengen winter van dit jaar door buitengewone middelen de Armbesturen in staat te stellen tot de uitreiking van het benoodigde tot voedsel, kleeding en deksel, of wat dies meer mag zijn.

Voor rekening van Gemeenten dezer Provincie werden, op den 28 Junij dezes jaars, in de Gestichten der Maatschappij van Weldadigheid verpleegd 144 kinderen, 57 eenloopende personen en huisgezinnen, en 288 bedelaars.

Op daartoe gedane aanvrage is, door Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, aan de Besturen der Grietenijen *Smallingerland*, *Achtkarspelen* en *Tietjerksteradeel* magtiging verleend om, voortaan, in het dorp *Rottevalle*, op den tweeden Woensdag van de maand Mei, eene kermis of jaarmarkt te doen houden.

Na daaromtrent de vereischte inlichtingen te hebben ingewonnen, en de betrokkene Plaatselijke Besturen in derzelver belangen te hebben gehoord, is door ons aan JonkLeer *D. Engelen*, in het *Oranjewoud*, onder zoodanige bepalingen als wij noodig oordeelden, toegestaan het graven van een kanaal

of vaart, door deszelfs zathe te *Nieuweschoot*, van de Tjonger naar de veenscheiding in het 2de Veendistrict, en het leggen van eene brug over dezelve in den Lemsterweg, ter plaatse waar die weg moest worden doorgegraven.

Men gaat voort in onderscheidene Gemeenten de wegen te verbeteren.

In de Grietenij *Kollumerland en Nieuwkruisland* is een gedeelte van den weg, loopende van af den zoogenaamden Pompsterweg of de *Jeltema* laan, op de grensscheiding tusschen die Grietenij en *Achtkarspelen*, tot aan het Kollumer Verlaat, in eenen verbeterden toestand gebragt.

In de Grietenij *Barradeel* is men overgegaan tot het aanleggen van eenen nieuwen weg, ten oosten van het dorp *Oosterbierum*, en het verbeteren van den weg, loopende van af de *Pastoorspijp* tot nabij *Oosterbierum*.

In de Grietenij *Kollumerland en Nieuwkruisland* zal de weg van af het dorp *Burum* naar den straatweg, die naar de *Groninger* grenzen loopt, worden bepuind; terwijl mede het voornemen bestaat, om in de Grietenij *Idaarderadeel* eenen soortgelijken weg aan te leggen van af *Idaard* over *Roordahuizum* naar den straatweg, die naar de *Overijsselsche* grenzen heen strekt

De verordeningen omtrent de Maten en Gewigten worden, volgens de deswege bij ons ontvangen rapporten, over het algemeen, behoorlijk nageleefd. De IJk en Herijk derzelven heeft ook weder in het afgeloopen jaar plaats gehad.

In de maand October laatstleden is door den Heer *A. Lipkens*, Adviseur in Schei- en Werktuigkunde bij het Departement van Binnenlandsche Zaken, ten overstaan van eene Commissie uit ons midden, en in bijwezen der Arrondissements IJkers, verrigt de verificatie der Gewigten Standaarts van den 3den rang, berustende bij de Arrondissements IJkers en den Adjunct IJker in het Arrondissement *Leeuwarden*, tegen die van den 2den rang, van welken gemelden Heer houder was; hebbende deze verificatie de meest voldoende uitkomsten opgeleverd.

Met betrekking tot het personeel der Plaatselijke Besturen in deze Provincie, hebben wij UEd. Groot Achtb. weinige veranderingen mede te deelen.

De Burgemeesters der Steden zijn dezelfden gebleven; terwijl onder de Grietmannen der verschillende Grietenijen geene andere verandering is voorgevallen, dan dat onlangs aan den Heer Mr. *A. T. R. Sixma* Baron van *Heemstra*, op het daartoe gedaan verzoek, door den Koning eervol ontslag is verleend als Grietman van *Barradeel*, en in diens plaats door Zijne Majesteit bij hetzelfde besluit is benoemd de Heer *H. B. van der Haer*, Grietman van *Oost-Stellingwerf*.

In de vervulling der betrekking van Grietman van *Idaarderadeel*, opengevallen door de benoeming van den Heer *M. P. D.* Baron *van Sijtzama*, tot Gouverneur van dit Gewest, is tot nog toe door Zijne Majesteit niet voorzien.

De in de Stedelijke Raden opengevallene plaatsen, alsmede de onder de Leden der Grietenij Raden en onder de Assessoren ontstane vacatures zijn, overeenkomstig de Reglementen, geregeld aangevuld.

In de plaats van den Heer Mr. *J. H. van Boelens*, thans Burgemeester, is tot Wethouder der Stad *Leeuwarden* benoemd de Heer Mr. *G. van Wageningen*, lid van den Stedelijken Raad.

Bij Zijner Majesteits besluit van den 21 December 1840, No. 21, zijn de Wethouders in de verschillende Steden dezer Provincie, die, volgens art. 9 van het Reglement op het Bestuur der Steden, op den 2 Januarij 1841 zouden moeten aftreden, bij continuatie als zoodanig benoemd.

Aan den Heer *P. J. Lootsma*, Wethouder der Stad *Stavoren*, is, op daartoe door denzelven gedaan verzoek, eervol ontslag uit die betrekking verleend, en als zoodanig door den Koning benoemd het lid van den Stedelijken Raad *K. R. Visser*.

Bij het Grietenij Bestuur van *Leeuwarderadeel* is de Heer Mr. *W. E. Engelen* benoemd tot Secretaris, ter vervanging van den Heer *J. Hora Adema*, die, wegens zijne benoeming tot Militie Commissaris in deze Provincie, eervol ontslag uit gemelde betrekking heeft verzocht en bekomen.

In de Grietenij *Hennaarderadeel* is door Zijne Majesteit tot Secretaris bij het Bestuur benoemd de Heer Mr. *R. Binkes*, in plaats van den Heer *W. K. Hoekstra*, overleden; terwijl de door het overlijden van den Heer *G. Wilhelmij*, in leven Secretaris van *Tietjerksteradeel*, ontstane vacature nog niet weder is vervuld.

Bij het Bestuur der Stad *Workum* is door den Koning tot Secretaris benoemd de Heer *J. H. van Wetzinga*, lid van den Stedelijken Raad, en zulks in plaats van den Heer *A. L. Potma*, overleden.

Sedert UEd. Groot Achtb. vergadering van den vorigen jare, zijn de Heeren *T. Feenstra*, Mr. *D. Jakles* en *A. L. Potma*, leden derzelve, overleden. Alle drie hadden zitting wegens den Stedelijken Stand; de eerstgemelde voor de Stad *Leeuwarden*, de tweede voor de Stad *Bolsward* en de derde voor de Stad *Workum*.

De Heer *Feenstra* had in dit jaar moeten aftreden, doch de beide anderen eerst in den jare 1845, zoodat door derzelver overlijden buitengewone vacatures zijn ontstaan.

Door de Raden der drie gemeldé Steden tot vervulling van die vacatures op den 1 Junij jongstleden overgegaan zijnde, is de uitslag daarvan geweest, dat door den Raad der Stad *Leeuwarden* in de plaats van den Heer *T. Feenstra* is verkozen de Heer Mr. *Jan Hendrik van Boelens*, Burgemeester der Stad *Leeuwarden*; door den Raad der Stad *Bolsward* de Heer *Nicolaas Meijer*, Wethouder aldaar, en door den Raad der Stad *Workum* de Heer *Cornelis Albarda*, Kantonregter te *Leeuwarden*.

De wegens den Stand der Edelen aftredende leden zijn allen weder herkozen, met uitzondering van den Heer Mr. *D. J. A.* Baron *van Harinxma thoe Slooten*, die verlangd heeft buiten aanmerking te mogen blijven.

In de plaats van denzelven is de keuze der Ridderschap gevallen op den Heer *M. P. D.* Baron *van Sijtzama*, Gouverneur van dit Gewest, die echter gemeend heeft de op hem uitgebragte benoeming niet te moeten aannemen.

De leden die, buiten den Heer *T. Feenstra*, wegens den Stedelijken Stand moesten aftreden, zijn ook weder herkozen, met uitzondering van den Heer *W. H. Suringar*, die intusschen de Provincie heeft verlaten en elders is gaan wonen.

In plaats van den Heer *Suringar* in verkozen de Heer Mr. *Daam Fockema*, die voor de op hem uitgebragte benoeming heeft bedankt.

De wegens den Landelijken Stand aftredende leden zijn allen op nieuw verkozen.

Overeenkomstig art. 4 van het Reglement, bepalende de wijze waarop het gezag en de magt door de Staten van de Provincie *Vriesland*, overeenkomstig de Grondwet, wordt geoefend, zijn de wettigheid der stemming en de bevoegdheid der gestemde personen, voor zoo verre dezelven niet hebben bedankt, door den Heer Staatsraad, Gouverneur en door ons onderzocht en erkend, zoodat die allen in UEd. Groot Achtb. Vergadering zitting kunnen nemen.

Hiermede, Edele Groot Achtbare Heeren! genaderd zijnde tot het einde van dit ons verslag, wenschen wij dat UEd. Groot Achtb. deliberatien aan den bloei en de welvaart van dit belangrijk Gewest bevorderlijk mogen zijn, en dat ons Vaderland, waarin sedert UEd. Groot Achtb. laatste gewone Vergadering zulke gewigtige gebeurtenissen, de herziening der Grondwet en de beklimming des troons door Koning WILLEM II, ten gevolge van den door Hoogstdeszelfs Doorluchtigen Vader gedanen afstand, hebben plaats gehad, zich gedurende lange jaren over de gelukkige Regering van deszelfs beminden Vorst moge verheugen.

Aldus gearresteerd den 1 Julij 1841.

Gedeputeerde Staten van Vriesland,
VAN SIJTZAMA.
Ter ordonnantie van dezelven,
J. SCHIK.

TER LEEUWARDER COURANTDRUKKERIJ.